

Τα νέα μας

ΒΑΣΙΛΙΚΗ-ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ (ΤΙΤΙΚΑ) ΜΑΝΔΑΛΑΚΗ (1929-2020)

Ύστατο χαίρε στην επιστήμονα,
στον άνθρωπο, στη «μαμά» μας

Ο Αιμίλιος μας μαθαίνει για την αιμορροφιλία

Έχω πολλές ιδέες για να περνάμε ευχάριστα τον χρόνο μας στο σπίτι! Μπορείτε να τις δείτε στο κανάλι μου στο YouTube!

Ο Αιμίλιος πρωταγωνιστεί σε μια σειρά 8 επεισοδίων, όπου προτείνει στα παιδιά διασκεδαστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες για να αξιοποιούν δημιουργικά τον χρόνο τους στο σπίτι:

- ▶ 1°: Μαθαίνουμε τους κανόνες υγιεινής
- ▶ 2°: Μαθαίνουμε χρήσιμες δραστηριότητες
- ▶ 3°: Πώς να περιηγούμαστε στο διαδίκτυο με ασφάλεια
- ▶ 4°: Διασκεδάζουμε και μαθαίνουμε στο διαδίκτυο
- ▶ 5°: Μαγειρεύουμε σπιτικά σνακ μαζί με τη μαμά
- ▶ 6°: Οργανώνουμε μια διασκεδαστική οικογενειακή βραδιά
- ▶ 7°: Φροντίζουμε το σώμα μας κάνοντας γυμναστική
- ▶ 8°: Φροντίζουμε σωστά το κατοικίδιό μας

Δείτε τα videos στο YouTube

Υπό την αιγίδα:

Πρωτοβουλία:

www.hemilios.gr

Πάθος!

Η Τίτικα Μανδαλάκη συμβολίζει για εμένα αυτό ακριβώς που αναφέρει ο τίτλος. Ήταν μία ύπαρξη παθιασμένη με την επιστήμη της, με τους ασθενείς της, με τα κοινά, με τη ζωή την ίδια μάλλον.

Η ενσασχόλησή μου με αυτό το ιδιαίτερο τεύχος του περιοδικού μας που δεν θα μπορούσε παρά να είναι αφιερωμένο εξ ολοκλήρου στη μνήμη της ως ελάχιστος φόρος τιμής, με έμπασε ακόμα πιο βαθιά στην ιστορία της αιμορροφιλίας στην Ελλάδα: και πώς όχι άλλωστε, από τη στιγμή που συνάντησα και συνομίλησα (επανειλημμένα) με ανθρώπους από το στενό περιβάλλον της Τίτικας, τόσο το προσωπικό όσο και το επαγγελματικό. Πέρα όμως από αυτό, ήρθα ακόμα πιο κοντά σε αυτόν τον σπουδαίο άνθρωπο.

Τη θυμάμαι αυστηρή αθλήτρια με χιούμορ, γλυκιά και απόλυτα προσηλωμένη. Είχα την τύχη να την προλάβω εν ενεργεία και είχα την τιμή να μου ανοίξει το σπίτι της μετά την απόσυρσή της από την ενεργό δράση. Η τελευταία φράση, βέβαια, μάλλον δεν είναι η κατάλληλη για εκείνη αφού επιδίωκε να είναι (και ήταν) ενεργή ακόμα και σε προχωρημένη ηλικία. Η πνευματική διαύγεια που τη χαρακτήριζε και η ασύγκριτη μνήμη της, μετέτρεπε τις διηγήσεις της για την ιστορία της αιμορροφιλίας και της αιμοδοσίας στην Ελλάδα σε απολαυστικά απογεύματα στην οδό Λυκαβηττού. Πολλές φορές είπαμε με τον Παναγιώτη, τη Γωγώ και τη Μαρία να τη μαγνητοφωνήσουμε, όμως δεν το κάναμε...

Τα κείμενα που θα διαβάσετε είναι ένα προς ένα, ωστόσο θα ήθελα να

σταθώ σε αυτά που έγραψαν τα «παιδιά» της, οι ίδιοι οι πάσχοντες με αιμορροφιλία. Είναι εκείνα με τα οποία ταυτίστηκα περισσότερο ως αιμορροφιλικός και ο ίδιος. Πέρα όμως από τον τρόπο που «μιλούν» στον ψυχισμό του αιμορροφιλικού, είναι εξίσου σημαντικά και για τους μη ασθενείς. Κι αυτό γιατί μπορεί εύκολα ο οποιοσδήποτε να καταλάβει με ποιον τρόπο πρέπει να υπηρετείται το λειτούργημα του γιατρού αθλή και το πόσο σημαντικός είναι ο επιστήμων για τη ζωή του πάσχοντα.

Η Τίτικα Μανδαλάκη έσωσε ζωές και έδωσε τη δυνατότητα να αποκτήσουν αυτές ποιότητα, βοηθώντας παράλληλα το περιβάλλον του ασθενή να ορθοποδήσει έχοντας ψυχική ισορροπία, κουράγιο και υπερφάνεια. Η απίστευτη συγκυρία να μην μπορεί να αποχαιρετιστεί όπως της αρμόζει, ελέω πανδημίας, είναι μια μικρή ενόχληση στις ψυχές όλων μας, που θα αποκατασταθεί στο επόμενο διάστημα, κορονοϊού επιτρέποντος.

Θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά της για την ποικιλότροπη συμβολή της στο παρόν τεύχος και ειδικότερα τον υιό της, Γιώργο Γιαννιτσιώτη, αθλή και όλους όσοι έγραψαν και συνέβαλαν σε αυτή την έκδοση. Σύσσωμο το Δ.Σ. του ΣΠΕΑ της αποδίδει τις τιμές που της αξίζουν, τονίζοντας πως δεν θα ξεχαστεί ΠΟΤΕ από την κοινότητα των Ελλήνων αιμορροφιλικών.

Αλέξης Περδικίης

Υπεύθυνος Έκδοσης - Γενικός Γραμματέας του ΣΠΕΑ

Σε αυτό το αφιερωματικό τεύχος έγραψαν οι:

- **Γιώργος Γιαννιτσιώτης** - Υιός Τίτικας Μανδαλάκη
- **Δημήτρης Αντωνιάδης** - Άτομο με αιμορροφιλία
- **Σοφία Αρώνη-Βουρνά** - Παιδιάτρος, Α' Παιδιατρική Κλινική Παν/μίου Αθηνών, Ιδρύτρια και Διευθύντρια Κέντρου Αιμορροφιλίας Παιδών και Εφήβων, Νοσοκομείο Παιδών «Αγία Σοφία», Αθήνα, 1975-2008
- **Ρένια Γιαθεράκη** - Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Βιοχημείας-Διαταραχών Αιμόστασης, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ... μα πάνω από όλα, μαθήτριά της
- **Κώστας Γρηγοριάδης** - Πρώην Πρόεδρος, Γεν. Γραμματέας και εν ενεργεία μέλος Δ.Σ. ΣΠΕΑ
- **Γιώργος Γρ. Καμπούρογλου** - Ορθοπαιδικός Χειρουργός, Ομότιμος Άμισθος Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών
- **Αναστασία Καραφουλίδου** - Παθολόγος-αιματολόγος, τ. Διευθύντρια Κέντρου Αιμοδοσίας και Κέντρου Αιμορροφιλικών ΓΝΑ «Λαϊκό» (1998-2008)
- **Παναγιώτης Καρκάνης** - Μέλος ΣΠΕΑ, Πρόεδρος 2012-2014
- **Δρ Καλλιόπη Λουίζου** - Αιματολόγος
- **Γιάννης Μελέτης** - Ομότιμος Καθηγητής Παθολογίας και Αιματολογίας, Ιατρική Σχολή

Παν/μίου Αθηνών

- **Μαρία Μυλωνά** - MD, PhD, Παθολόγος, Επιμελήτρια Β' ΕΣΥ, Α' Προπαιδευτική Παθολογική Κλινική ΓΝΑ «Λαϊκό»
- **Γιώργος Πατούλης** - Περιφερειάρχης Αττικής, Πρόεδρος Ιατρικού Συλλόγου Αθηνών
- **Πλάτων Περιστέρης** - Πρώην Πρόεδρος ΣΠΕΑ
- **Τζέννου Πιτταδάκη** - Εκπαιδευτικός / Επιθεωρητής Εθελ. Νοσηλεύτρια ΕΕΣ με ειδικότητα στην Αιμοδοσία, Μέλος ΣΠΕΑ, τ. Εκπρόσωπος ΣΠΕΑ στη WFH & EHC
- **Ετεοκλής Πόκας** - Πρώην Πρόεδρος ΣΠΕΑ
- **Νικόλαος Σκαλούμπakas** - Βιοχημικός, πρώην Διευθυντής του Κέντρου Παρασκευής Παραγώγων Αίματος, Γενικό Κρατικό Νίκαιας
- **Θωδωρής Ταχταράς** - Μέλος ΣΠΕΑ
- **Παναγιώτα Τσαμπούκα** - Προϊσταμένη Αιμοδοσίας Β' Περιφερειακού Κέντρου Αιμοδοσίας Αθηνών
- **Κατερίνα Τσουκαλά** - α. Διευθύντρια Κέντρου Αιμοδοσίας Λαϊκού Νοσοκομείου Αθηνών
- **Λίτσα Χατζηνικολάου - Τυριακίδου** - τ. Γραμματέας Κέντρου Αιμορροφιλικών, ΓΝΑ «Λαϊκό», 1984-1998

Τα νέα μας

Τριμηνιαία περιοδική έκδοση του
**ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΑΙΜΟΡΡΟΦΙΛΙΚΩΝ (ΣΠΕΑ)**

Στουρνάρη 51, 104 32 Αθήνα

Τηλ./Fax: 210.5232667

E-mail: info@hemophiliasociety.gr

www.hemophiliasociety.gr

Υπεύθυνος έκδοσης: Αλέξης Περδικίης

Συντονισμός έκδοσης: Ελένη Θεοδωράκου

Reputation Unique

Επιμέλεια ύλης: Χρήστος Πραμαντιώτης

Δημιουργικός Σχεδιασμός: Πέτρος Θεοδωράκος

Εκτύπωση: Print Art Studio, Πάτμου 32,

Αγ. Δημήτριος, Αθήνα, Τηλ. 210.9768998

ΣΠΕΑ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΙΜΟΡΡΟΦΙΛΙΚΩΝ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ 210160

εις μνήμην...

Στιγμιότυπα μιας γεμάτης ζωής

Τ. Μανδαλάκη και Κ. Λουίζου στο Διεθνές Συνέδριο Αιμορροφιλίας, Στοκχόλμη (1983)

Η Τίτικα Μανδαλάκη στο 4^ο Μεσογειακό Συνέδριο για τη Θρομβοεμβολική Νόσο, Πάντειος (2-6/5/1976)

Τ. Μανδαλάκη, Φ. Φέσσας, στο 4^ο Μεσογειακό Συνέδριο για τη Θρομβοεμβολική Νόσο, Πάντειος (2-6/5/1976)

Η Τίτικα Μανδαλάκη στο Διαβαλκανικό Συνέδριο της Βαλκανικής Ιατρικής Ένωσης «Υγεία-Φιλία», Ηράκλειο Κρήτης (1975)

Η Τίτικα Μανδαλάκη αριστερά στη φωτογραφία, στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο - Αιματολογικό εργαστήριο Β' Παθολογικής Κλινικής. Δεξιά στη φωτογραφία σε πρώτο πλάνο ο Καθ. Αρκάγαθος Γούτας. Πίσω του διακρίνεται ο Ηλίας Ποιήτης (1955)

Το 1^ο όχημα - Κινητό Συνεργείο Αιμοληψίας, δωρεά της Γαλλίας στην Ελλάδα, κατόπιν ενεργειών της Τ. Μανδαλάκη την περίοδο που μετεκπαιδεύθηκε στο Παρίσι (1962). Από δεξιά στη φωτογραφία οι Τσιγγάνου, Αδαμοπούλου (νοσηλεύτριες Αιμοδοσίας Ιπποκρατείου), Μανδαλάκη. Το τέταρτο πρόσωπο δεν έχει ταυτοποιηθεί (1963)

Ανδ. Μαραθεύτης, Τ. Μανδαλάκη, 3ο Παγκύπριο Συνέδριο Αιμορροφιλικών (27/10/1985)

Κ. Λουίζου, Τ. Μανδαλάκη, Κ. Βούλης, Τζ. Πιπταδάκη, στο Διεθνές Συνέδριο Αιμορροφιλίας, Στοκχόλμη (1983)

Στιγμιότυπο από παλαιότερη εκδρομή του ΣΠΕΑ

Με τον σύζυγό της Τάσο Γιαννισιώτη το καλοκαίρι του 1975 στον Κερατόκαμπο, Κρήτη

1998, στην κοπή πίτας του ΣΠΕΑ

Δύσκολοι αποχαιρετισμοί

«Έφυγε» η μητέρα των εν Ελλάδι Αιμορροφιλικών

Του Γιώργου Γιαννιτσιώτη

Η μητέρα μου, Βασιλική-Αικατερίνη (Τίτικα) Μανδαλάκη, κόρη του ιατρού Μάνου Μανδαλάκη και της οδοντιάτρου Ευαγγελίας (το γένος Παπακυριακού), γεννήθηκε στην Αθήνα την 30/7/1929. Μετά την απώλεια του πατέρα της (1947), σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών απ' όπου αναγορεύθηκε Πτυχιούχος, Διδάκτωρ και Υφηγέτρια.

Από την αρχή της ιατρικής της σταδιοδρομίας, ασχολήθηκε με την Αιματολογία, την Αιμόσταση και την αιμορροφιλία. Πρωτοπόρος στην έρευνα και αντιμετώπιση της θρομβοεμβολικής νόσου, εισήγαγε στην Ελλάδα την αντιπηκτική αγωγή που σώζει χιλιάδες ανθρώπους καθημερινά από το θάνατο. Εξίσου πρωτοπόρος στην έρευνα για την αντιμετώπιση των αιμορραγικών διαθέσεων (αιμορροφιλία), «υιοθέτησε» τους αιμορροφιλικούς από την εποχή εκπόνησης της διδακτορικής της διατριβής και της ειδίκευσής της στην Αιματολογία (Ιπποκράτειο Νοσοκομείο Αθηνών, δεκαετία 1950, υπό την καθοδήγηση του αείμνηστου Καθηγητή Αρκάγαθου Γούτα) έως το τέλος.

Η Τίτικα Μανδαλάκη με τον σύζυγό της Τάσο Γιαννιτσιώτη

«Ξεκινώντας την ειδικότητά της στην Κλινική Γούτα (1954), η μητέρα μου ασχολήθηκε με μια ομάδα ασθενών, πασχόντων από Αιμορροφιλία – κληρονομική πάθηση οφειλόμενη στην έλλειψη μιας πρωτεΐνης-παράγοντα πήξεως στο πλάσμα του αίματος. Η ιατρική της σταδιοδρομία-πορεία παρέμεινε άρρηκτα δεμένη με τους Αιμορροφιλικούς, τους οποίους ανέλαβε αβοήθητους (συνήθως πέθαιναν από αιμορραγία καθώς τότε –δεκαετία 1950– η επιστήμη δεν είχε ακόμη ανακαλύψει αποτελεσματικούς τρόπους ανάσχεσης της αιμορραγίας) και έφθασε την περιθαλήσή τους σε επίπεδα εφάρμιλλη των πρωτοπόρων, την εποχή εκείνη, χωρών (Γαλλία, Σκανδιναβικές χώρες, Βρετανία, Αυστραλία, Καναδάς). Για τη μητέρα μου έχει γράψει ο Γιάννης Τριανταφύλλου στο βιβλίο του “Αιμορροφιλία”: είναι η γιατρός στο διήγημά του “το τούβλο” που, μαζί με “το αυγό της γιαγιάς” πρέπει να διδάσκονται στα σχολεία σε σχέση με την Αναπηρία και το πώς αντιμετωπίζουμε οι “υγιείς” τα Άτομα με Αναπηρία (ΑμεΑ) όπως ήθελε ο Γιάννης να τα αποκαλούν.¹ Προσθέτω εδώ την εξομολόγηση του συνονόματού του, Γιάννη Μπ., στο εργαστήριο που διατηρούσε στην Αποστόλου Παύλου (πίσω απ' τον Βαρδάρη), ένα από τα πολλά βράδια που κάθισε παραπάνω απ' το συνθησμένο για να μη γυρίζω στους (παγωμένους, χειμώνας γαρ) δρόμους ως την ώρα αναχώρησης του ΚΤΕΛ απ' την Αγίας Ειρήνης για το στρατόπεδο Αοσήςου:

- Χρωστώ στη μαμά μας ότι μας βοήθησε και μπόρεσα να δουλέψω, να θρέψω την οικογένειά μου και δεν έγινα ζητιάνος!»²

Εκτός των ανωτέρω και της συγκρότησης του πρώτου οργανωμένου Κέντρου Αιμορροφιλικών εν Ελλάδι στην Αιμοδοσία του Λαϊκού Νοσοκομείου της Αθήνας, η Τίτικα Μανδαλάκη συνέβαλλε (με την αρωγή της μητέρας της, Λίνας Μανδαλάκη) και στην ψυχοκοινωνική στή-

ριξη των ατόμων με αιμορροφιλία πρωτοστατώντας τόσο στην ίδρυση του Συλλόγου Προστασίας των Ελλήνων Αιμορροφιλικών (αρχές δεκαετίας 1960) όσο και στη «μεγάλη αγκαλιά» που βρήκαν στο σπίτι της σε μια εποχή κοινωνικού στιγματισμού τους.³

Εκτός των αιμορροφιλικών, η Τίτικα Μανδαλάκη αφιέρωσε τη ζωή της και στην υπόθεση «εθελοντική αιμοδοσία», πρώτα στην Αιμοδοσία του Ιπποκρατείου Νοσοκομείου, κατόπιν ως Διευθύντρια του Β' Περιφερειακού Κέντρου Αιμοδοσίας (Λαϊκό Νοσοκομείο, 1972-1997) και ως εκπρόσωπος της Ελλάδος σε Επιτροπές Εμπειρογνομώνων για θέματα Αιμοδοσίας, στο Συμβούλιο της Ευρώπης και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το ερευνητικό της έργο έτυχε διεθνούς αναγνώρισης σε όλους τους τομείς.

Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Ελληνικής Αιματολογικής Εταιρείας, της Μεσογειακής Ένωσης για την Αντιμέτωπιση της Θρομβοεμβολικής Νόσου, της Παγκοσμίου Ομοσπονδίας Αιμορροφιλίας και του Κέντρου Ελέγχου Ειδικών Λοιμώξεων (ΚΕΕΛ, νυν ΕΟΔΥ). Συμμετείχε σε πλήθος διεθνών συνεδρίων ενώ διετέλεσε πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής του Μεσογειακού Συνεδρίου για την Αντιμέτωπιση της Θρομβοεμβολικής Νόσου (Αθήνα, 1976) και του Παγκοσμίου Συνεδρίου Αιμορροφιλίας (Αθήνα, 12-17/10/1992).

Ευτύχησε να δημιουργήσει οικογένεια με τον αείμνηστο ιατρό Τάσο Γιαννιτσιώτη (1930-2014) και να αποκτήσουν δύο παιδιά, την Ευθυμία (Εμι) Γιαννιτσιώτη (Ιατρό Παθολόγο-Λοιμωξιολόγο) και τον Γιώργο Γιαννιτσιώτη, και δύο εγγόνια, τη Μαργαρίτα και την Αναστασία. Αναπαύθηκε γαλήνια στην οικία της την 8/4/2020.

Καλό ταξίδι πολυαγαπημένη μας μητέρα.

Σημειώσεις

¹ Γιάννης Τριανταφύλλου, «Αιμορροφιλία-αίμα-αιμοδοσία: σχέση ζωής», Αθήνα 2006, σελ. 12-15

² Γ. Γιαννιτσιώτης, «Χρονικό ενός σαθρονιού» (ανέκδοτο)

³ «Όπως μου εξομολογήθηκε ο αείμνηστος Γιάννης Τριανταφύλλου (1950-2011) το γεγονός ότι η

Βασιλική-Αικατερίνη (Τίκα) Μανδαλάκη (1929-2020)

Γεννήθηκε στην Αθήνα. Κόρη του ιατρού Μά-
νου Μανδαλάκη (1894-1947), πρωτεργάτη
της Ρευματολογίας και εμπνευστή της αξιοποί-
ησης ισιατικών πηγών στην Ελλάδα, και της
οδοντιάτρου Λίνας Μανδαλάκη (1902-1991).
Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πα-
νεπιστημίου Αθηνών και ειδικεύτηκε στην
Παθολογία και Αιματολογία με δασκάλους
τον Αρκάγαθο Γούτα (1895-1982) και τον
Ιπποκράτη Τσεβρένη (1916-1994). Εξειδι-
κεύθηκε στη Γαλλία και την Αγγλία σε θέματα
Αιμόστασης και διαταραχών της με σπουδαί-
ους καθηγητές τους Jean-Pierre Soullier
(1915-2003) και Rosemary Peyton Biggs
(1921-2001). Η διδακτορική της διατριβή
(1956) είχε θέμα «Συμβολή εις την μελέτην
της Αιμορροφιλίας» και η διατριβή επί υφη-
γεσία (1965) «Πειραματική μελέτη επί της
συμπεριφοράς του παράγοντος XIII (F.S.F.) επί
διαφόρων παθολογικών καταστάσεων».

Από το 1971 ανέλαβε τη Διεύθυνση του
Β' Περιφερειακού Κέντρου Αιμοδοσίας του
Γενικού Λαϊκού Νοσοκομείου Αθηνών, δια-
δεχόμενη τον ιδρυτή του Μικέ Παϊδούση
(1906-1974) και υπηρέτησε με υψηλό αί-
σημα καθήκοντος τη θέση αυτή μέχρι την
αφυπηρέτησή της το 1996.

Στο διάστημα αυτό ανέπτυξε πλήρες φάσμα
δραστηριοτήτων αιμοδοσίας, ίδρυση και ανά-
πτυξη Κέντρου Αιμορροφιλικών, δημιουργία
μονάδας πλάσμαφαίρεσης, κέντρο μελέτης
συγγενών και επίκτητων διαταραχών αιμόστα-
σης, μονάδα διερεύνησης αμφισβητούμενης
πατρότητας, μονάδα παρακολούθησης αντι-
πηκτικής αγωγής. Επί των ημερών της (1995)
το Β' Περιφερειακό Κέντρο Αιμοδοσίας ανακη-
ρύχθηκε Εθνικό Κέντρο Αναφοράς Αιμορραγι-
κών Διαθέσεων.

Σε διοικητικό επίπεδο υπήρξε πρωτεργάτης της
εφαρμογής εθελοντικής αιμοδοσίας στην
Ελλάδα, για πολλά χρόνια εκπρόσωπος της
Ελλάδας στην Επιτροπή Εμπειρογνομώνων

του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρω-
παϊκής Ένωσης για θέματα Αιμοδοσίας, εκπό-
νησε τον Νόμο 1820/1988 για την Οργάνωση
των Υπηρεσιών Αιμοδοσίας στην Ελλάδα σε
συνεργασία με την τότε πολιτική ηγεσία και
διακεκριμένους συναδέλφους, ιδρυτικό μέλος
και Πρόεδρος της Ελληνικής Αιματολογικής
Εταιρείας, ιδρυτικό μέλος και εκπρόσωπος της
Ελλάδας στον Μεσογειακό Σύνδεσμο για την
αντιμετώπιση της Θρομβοεμβολικής Νόσου
(Ligua Mediterranea against Thromboembolic
Disease), ιδρυτικό μέλος και Πρόεδρος της Ελ-
ληνικής Εταιρείας Αντιμετώπισης της Θρομβο-
εμβολικής Νόσου, πρωτεργάτης-ιδρυτικό μέ-
λος του Συλλόγου Προστασίας Ελλήνων
Αιμορροφιλικών (ΣΠΕΑ), καθώς και μέλος της
εξεταστικής επιτροπής για τη χορήγηση ειδικό-
τητας Αιματολογίας.

Υπήρξε Πρόεδρος της Οργανωτικής και Επι-
στημονικής Επιτροπής δεκάδων εθνικών και
διεθνών συνεδρίων μεταξύ των οποίων:
4^ο Διεθνές Συνέδριο Θρομβοεμβολικής Νό-
σου της Ligua Mediterranea (Αθήνα,
2-6/5/1976), και XX Παγκόσμιο Συνέδριο Αι-
μορροφιλίας (Αθήνα, 12-17/10/1992).

Σε ερευνητικό επίπεδο ανέπτυξε συνεργασίες
με πληθώρα διεθνών κέντρων και οργανι-
σμών, μεταξύ των οποίων: CONCERTED ACTION
THROMBOSIS (ECAT), WORLD FEDERATION OF HE-
MOPHILIA (WFH), INTERNATIONAL STUDY GROUP
FOR ANTICOAGULANT CONTROL, EUROPEAN
CONCERTED ACTION ON ANTICOAGULATION,
CENTRE NATIONAL TRANSFUSION SANGUINE FR,
EUROPEAN THROMBOSIS RESEARCH ORGANISA-
TION (ETRO), GAUBIUS LABORATORIUM LEIDEN,
NATIONAL CANCER INSTITUTE USA, EUROSIDA,
NATIONAL REFERENCE LABORATORY FOR ANTICO-
AGULANT REAGENTS AND CONTROLS UK, DPT OF
HEMATOLOGY AND HEMOSTASIS UNIVERSITY OF
LEIDEN NL. Αποτέλεσμα αυτών και πολλών άλ-
λων συνεργασιών υπήρξε η δημοσίευση δε-
κάδων επιστημονικών άρθρων σε ελληνικά
και διεθνή περιοδικά, καθώς και η πραγματο-
ποίηση εκατοντάδων προφορικών ανακοινώ-
σεων σε ελληνικά και διεθνή συνέδρια.

Το διδακτικό της έργο ήταν ιδιαίτερα σημαντι-
κό, αφού υπήρξε η δασκάλα πολλών αιματο-

λόγων και όχι μόνο, καθώς η αντίληψή της για
τη διεπιστημονικότητα του γνωστικού της αντι-
κειμένου την οδήγησε να εμπνεύσει και άλ-
λους επιστήμονες Υγείας να ερωτευθούν και
να υπηρετήσουν την Αιμόσταση και την Αιμο-
δοσία. Η συμβολή της στα Μετεκπαιδευτικά
μαθήματα της Ελληνικής Αιματολογικής Εται-
ρείας καθώς και σε διαλέξεις και οργάνωση
Στρογγυλών Τραπεζών στα πλαίσια συνε-
δρίων της Ελληνικής Αιματολογικής Εταιρείας
και των Πανελλήνιων Ιατρικών Συνεδρίων,
υπήρξε αδιάλειπτη και ουσιαστική. Επέβλεψε
την εκπόνηση και συγγραφή δεκάδων διδα-
κτορικών διατριβών. Παράλληλα, υπήρξε επί
σειρά ετών διδάσκουσα στη Σχολή Επισκε-
πτριών Αδελφών Νοσοκόμων και περιέβαλε
με ιδιαίτερη προσοχή και φροντίδα το νοση-
λευτικό και λοιπό προσωπικό της Αιμοδοσίας,
αναγνωρίζοντας την κρισιμότητα του ρόλου
και των ευθυνών που επωμίζεται.

Μεγάλη της αγάπη υπήρξαν οι αιμορροφιλι-
κοί ασθενείς που, με την απώλειά της, χά-
νουν τη «μαμά» τους. Εκείνη τους έβγαλε
από την απομόνωση και τον στιγματισμό του
νοσήματος που το ακολουθούσε και η σω-
ματική αναπηρία λόγω αιμάρθρων, αυτή
τους ενέταξε στην κοινωνία, φρόντισε την εκ-
παίδευση και την επαγγελματική αποκατά-
σταση, εισήγαγε τις εκάστοτε πιο σύγχρονες
μεθόδους αντιμετώπισης της αιμορροφιλίας,
στάθηκε δίπλα τους όταν βίωσαν τον εφιάλ-
τη της μετάδοσης HIV, HCV από παράγωγα
αίματος που ήταν αναγκαία για τη θεραπεία
τους και τέλος εκείνη εισήγαγε τεχνικές ελέγ-
χου φορέων και προγεννητικής διάγνωσης
ώστε οι γυναίκες των οικογενειών με αιμορ-
ροφιλία να έχουν δυνατότητα οικογενειακού
προγραμματισμού.

Υπήρξε παντρεμένη με τον ιατρό παθολόγο-
γαστρεντερολόγο Αναστάσιο (Τάσο) Γιαννι-
τσιώτη (1930-2014) και αφήνει πίσω της δυο
εξαιρετικά παιδιά: την Ευθυμία (Εμι), ιατρό
παθολόγο-λοιμωξιολόγο, και τον Γιώργο,
πολιτικό επιστήμονα-διεθνολόγο, καθώς και
τις αγαπημένες της εγγόνες Μαργαρίτα, φοι-
τήτρια Ιατρικής, και Αναστασία, φοιτήτρια Φι-
λοσοφικής.

γιαγιά άνοιξε το σαλόνι της σε εκείνους (που η τότε ελληνική κοινωνία σιγα-
μάτιζε και αντιμετώπιζε με προκατάληψη και αποκλεισμό) ήταν τεράστιας
σημασίας. Στην αφιέρωσή του στο ανάτυπο του βιβλίου του «Αιμορρο-
φιλία» γράφει σχετικά:

“Στον Αγαπητό μου Γιώργο

Πρέπει να πω πως εκτός από το Αγαθό της Ζωής που έχει άμεση σχέση με
την “Μάμν” των περισσότερων Αιμορροφιλικών της γενιάς μου, και η Πνευ-

ματική μου εξέλιξη και η καλή μου πορεία στη ζωή, κατά ένα μέρος οφεί-
λεται στα σταθερά συναισθήματα που άντλησα από την Αγάπη και τη θαλ-
πωρή που βρήκα στο σπίτι των γονιών σου.

Αυτό σαν μια μικρή μαρτυρία που συνοδεύει την ΑΦΙΕΡΩΣΗ τούτου του βι-
βλίου που αποτελεί ένα μέρος του πολυήπλευρου, πολύχρονου και Αισιό-
δοξου προσωπικού μου Αγώνα στη ζωή. Με πολύ Αγάπη και εκτίμηση”»
(Γ. Γιαννιτσιώτη, «Χρονικό ενός σαθλονιού»)

Η Κυρία της Αιμοδοσίας και αιμορροφιλίας στην Ελλάδα

Της Καλλιόπης Λουίζου

Στις 8/4/2020 έφυγε από κοντά μας η ιατρός αιματολόγος Καθηγήτρια Τιτίκα Μανδαλάκη-Γιαννιτσιώτη που η ζωή και το έργο της είχε αφιερωθεί σε δύο μεγάλους τομείς της Ιατρικής Επιστήμης, την οργάνωση της Αιμοδοσίας στη χώρα μας αφ' ενός και τον τομέα των Συγγενών Αιμορραγικών Διαθέσεων αφ' ετέρου.

Η Τιτίκα Μανδαλάκη υπήρξε μια σημαντική μορφή στην έρευνα της Αιμόστασης και της αντιμετώπισης των αιμορραγικών διαθέσεων. Δεν ήταν μόνο μια ξεχωριστή ερευνήτρια και επιστήμων. **Υπήρξε ένας ξεχωριστός άνθρωπος.** Τη χαρακτήριζε η απλότητα, η προσήνεια, η σεμνότητα, η αγάπη στη δουλειά της και στους συνεργάτες και συναδέλφους της, Έλληνες και ξένους, που μάχονταν στον ίδιο τομέα με αυτήν.

Δεν είναι περίεργο ότι οι Έλληνες αιμορροφιλικόι την αποκαλούν «μαμά» τους, αναγνωρίζοντας την προσφορά της σ' αυτούς τους ίδιους και τις οικογένειές τους που με τόση στοργή παρείχε. Παράλληλα ήταν ατέλειωτες οι προσπάθειές της για τη βελτίωση της ιατροφαρμακευτικής και ψυχοκοινωνικής αντιμετώπισής τους.

Σαν μια μικρή ιστορία θα αναφέρω κάποια γεγονότα που συνέβαλαν σημαντικά και καθοριστικά στην πρόοδο της αντιμετώπισης των αι-

μορραγικών διαθέσεων στη χώρα μας και που υποστηρικτής της υπήρξε πάντα η Τιτίκα Μανδαλάκη.

Τον Οκτώβριο του 1961 δημιουργείται στο Ινποκράτειο Νοσοκομείο της Αθήνας ο Πρώτος Σταθμός Αιμορροφιλικών στη χώρα μας με Διευθυντή τον αείμνηστο Ινποκράτη Τσεβρένη και στενή συνεργάτιδά του την Τιτίκα Μανδαλάκη. Ο Σταθμός τότε διέθετε το πολύτιμο «πρόσφατο αντιαιμορροφιλικό πλάσμα» πλούσιο σε παράγοντα VIII (F. VIII) και IX (F. IX) για την αντιμετώπιση των αιμορροφιλικών ασθενών. Το 1971 αναλαμβάνει τη διεύθυνση του Β' Περιφερειακού Κέντρου Αιμοδοσίας Αθηνών στο Λαϊκό Νοσοκομείο, διαδεχθείσα τον ιδρυτή και δημιουργό του, Μικέ Παϊδούση και δημιουργείται το υπό τη διεύθυνσή της Κέντρο Αιμορροφιλικών του Λαϊκού Νοσοκομείου, το οποίο αργότερα εξελίχθηκε σε Κέντρο Αναφοράς για την Αιμορροφιλία στην Ελλάδα.

Την εποχή αυτή άρχισε να διατίθεται για την αντιμετώπιση των αιμορροφιλικών εκτός από το πλάσμα και κρυσταλλικό σε ξηρή μορφή, που παρασκεύαζε τότε το Κέντρο Αιμοδοσίας και Παραγώγων Αίματος του Πειραιά υπό τη διεύθυνση του αείμνηστου Ηλία Πολίτη.

Σε όλη τη μακρά πορεία της, η Τιτίκα Μανδαλάκη, στην αντιμετώπιση των αιμορροφιλικών ασθενών, είχε στενό υποστηρικτή και συνεργάτη τον ιδρυθέντα από την ίδια Σύλλογο Προστασίας Ελλήνων Αιμορροφιλικών (ΣΠΕΑ). Οι αδιάκοποι αγώνες και οι προσπάθειές της προς το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας και με τη συμπαράσταση του ΣΠΕΑ, εξασφάλισαν μέχρι σήμερα τη διατήρηση όλων των επιτευγμάτων για τα οποία η χώρα μας είναι υπερήφανη και τα άτομα με αι-

μορροφιλία στην Ελλάδα «ευτυχή» όπως η ίδια ανέφερε σε κάθε ευκαιρία.

Δεν θα παραλείψω να τονίσω και την τεράστια προσφορά της στην αντιμετώπιση του AIDS για την οποία τιμήθηκε από την Ελληνική Εταιρεία Μελέτης και Αντιμετώπισης του AIDS. Τη μνήμη αυτής της μεγάλης επιστήμονος και μεγάλης Κυρίας, τιμούν σήμερα τόσο οι Έλληνες αιμορροφιλικόι όσο και οι γιατροί που ασχολούνται με την αιμορροφιλία στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Η Τιτίκα Μανδαλάκη ήταν ακόμα ο άνθρωπος που μέσα από την επιστημονική της ιδιότητα του γιατρού αιματολόγου, **στάθηκε πάντα δίπλα στον άρρωστο, δίνοντας το δικό της στίγμα στο πώς έβλεπε τις σχέσεις ασθενούς-γιατρού.**

Η Τιτίκα Μανδαλάκη είναι ένα παράδειγμα και υπόδειγμα ίσως μοναδικό, στενής σχέσης, αμοιβαίας εμπιστοσύνης και βοήθειας, ανάμεσα στον γιατρό και τον ασθενή. **Είναι βαριά η ευθύνη της κληρονομιάς που άφησε στους συνεχιστές της.**

Με ιδιαίτερη συγκίνηση και με αυτή τη μικρή αναφορά στο έργο της, αποχαιρετώ σήμερα τη διευθύντριά μου και δασκάλα μου και την ευχαριστώ από τα βάθη της ψυχής μου, για την άριστη συνεργασία μας και για την πάντα πολύτιμη και καθοριστική συμβολή της σε κάθε μου δυσκολία. Την ευχαριστώ γιατί μου ενέπνευσε την αγάπη για τους πάσχοντες από αιμορροφιλία και την αγάπη για τα ιδανικά της εθελοντικής αιμοδοσίας, που σε όλη τη διάρκεια της θητείας της υπηρετήσε και στήριξε με όλες τις δυνάμεις της.

Θα τη θυμόμαστε πάντα με αγάπη.

Καλό σου ταξίδι Τιτίκα μας.
Αιώνια σου η μνήμη.

Στο Παγκόσμιο Συνέδριο Αιμορροφιλίας, το 1992 στην Αθήνα

Αποχαιρετισμός στη Γιατρό Τίτικα Μανδαλάκη

Tns Αναστασίας Καραφουλίδου

Η κοινότητα της αιμορροφιλίας στην Ελλάδα πριν από λίγους μήνες αποχαιρέτησε με σεβασμό και ευγνωμοσύνη –από μακριά εξ αιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού– τη γιατρό Τίτικα Μανδαλάκη.

Η Τίτικα Μανδαλάκη υπήρξε η γιατρός που έγκαιρα συνειδητοποίησε το μέγεθος του προβλήματος των ασθενών με αιμορροφιλία στη χώρα στο τέλος της δεκαετίας του 1960, **το ανέδειξε σε στόχο ζωής και προσπάθησε να το αντιμετωπίσει.**

Ήταν μια επιστήμων επιμελής, επίμονη, προσεκτική και με όραμα. Παρακολουθώντας τις διεθνείς επιστημονικές εξελίξεις, αγωνίστηκε για να ανακαλύψει, να μελετήσει, να οργανώσει και να εκπαιδεύσει τους ασθενείς με αιμορροφιλία στη χώρα.

Το 1972 δημιούργησε το κέντρο παρακολούθησης και αντιμετώπισης προβλημάτων των ασθενών με αιμορροφιλία και συγγενείς αιμορραγικές διαθέσεις, στο Λαϊκό Νοσοκομείο της Αθήνας όπου ήταν Διευθύντρια του Κέντρου Αιμοδοσίας και που κατάφερε σιγά-σιγά να εντάξει την πλειονότητα των ασθενών

με τη νόσο στη χώρα.

Κατάφερε με **συνεχή εργασία, κόπο και επιμονή** να μεταδώσει το ενδιαφέρον της στους συνεργάτες της. Κατάφερε επίσης να εμπνεύσει και να εξασφαλίσει τη συνεργασία συναδέλφων άλλων ειδικοτήτων όπως ορθοπεδικούς, οδοντιάτρους, χειρουργούς, νευρολόγους, ψυχιάτρους αθλητά και φυσικοθεραπευτές, ώστε να γνωρίζουν και να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν τα ειδικά πολυπληθή προβλήματα της νόσου.

Η επιστημονική της ομάδα όχι μόνο παρακολουθούσε συστηματικά και συμμετείχε στις επιστημονικές εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά εξασφάλισε διεθνείς συνεργασίες και είχε ενεργό παρουσία τόσο η ίδια όσο και οι συνεργάτες της στα διεθνή επιστημονικά δρώμενα. Βοήθησε τους ασθενείς να οργανωθούν και να αποκτήσουν συνείδηση της ιδιαιτερότητάς τους και γνώση της νόσου τους, να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους και παράλληλα να ενταχθούν στη διεθνή κοινότητα των αιμορροφιλικών ασθενών.

Η Τίτικα Μανδαλάκη ήταν ο άνθρωπος που πίστεψε στο όραμά της και προσπάθησε με όλα τα μέσα να το πραγματοποιήσει.

Σ' αυτόν τον αγώνα πίστεψαν και συμπορεύθηκαν δίπλα της γιατροί, βιολόγοι, χημικοί, νοσηλεύτες, τεχνολόγοι, εθελοντές.

Η σκυτάλη πέρασε στους επόμενους. Σήμερα η κοινότητα των αιμορροφιλικών στην Ελλάδα είναι αναγνωρισμένη. Οι επιστημονικές επιδόσεις είναι γνωστές σε διεθνή κλίμακα, και μέσα από αυτές έχουν αντιμετωπιστεί όλες οι ιογενείς δυσκολίες που παρουσιάστηκαν στο τέλος του 20ού αιώνα. Προχωράμε εφαρμόζοντας όλες τις σύγχρονες μεθόδους αντιμετώπισης της νόσου, από την πρόληψη και τον προγεννητικό έλεγχο, στις σύγχρονες θεραπείες, τις κινητικές αποκαταστάσεις και βέβαια την αντιμετώπιση των ιώσεων.

Δίπλα στους επιστήμονες που συνεχίζουν με πίστη το έργο τους δραστηριοποιείται ένας δραστήριος, ενημερωμένος, εργατικός Σύλλογος Αιμορροφιλικών που αγωνίζεται για τη διευκόλυνση του έργου των επιστημόνων, τη βελτίωση της ζωής των πασχόντων και τον περιορισμό της νόσου.

Το όραμα του ανθρώπου που ξεκίνησε αυτό το τιτάριο έργο μέσα από δυσκολίες και εφιαλτικές παγίδες (ιώσεις) έχει πάρει σάρκα και οστά!

Η Τίτικα Μανδαλάκη **ΑΝΗΚΕΙ** στους τυχερούς σκαπανείς που ο στόχος τους ολοκληρώθηκε, ριζωσε, καρποφόρησε και συνεχίζει την ανοδική του πορεία.

Έτσι είναι η ιστορία του ακάματου ανθρώπινου πνεύματος!

Ένα παράδειγμα αφοσίωσης

Του Πλάτωνα Περιστερή

Φτωχή και σύντομη η συνεισφορά μου, δεν τολμά να αναδείξει τη χαρισματική προσωπικότητα που ήταν η Τίτικα Μανδαλάκη, η γιατρός μας, η γιατρός συμπαραστάτης μας, η γιατρός καθοδηγήτριάς μας, η γιατρός μαχήτρια. Αποτελεί απλά μια στοιχειώδη απόδοση φόρου τιμής στο

πρόσωπό της.

Θα θυμάμαι πάντα τον **ενθουσιασμό, τον δυναμισμό και το σθένος της, το απaráμιλλο ενδιαφέρον της για το καλό μας**, καθώς και τη μεγάλη προσφορά της όχι μόνο για τη θεραπεία των ατόμων με αιμορροφιλία αλλά και την απaráμιλλη συμβολή της στη δημιουργία, τη λειτουργία και τις διεκδικήσεις του Συλλόγου. Η δημιουργικότητα, η αισιοδοξία και το χαμογελαστό πείσμα της απέναντι στις δυσκολίες ήταν πάντα έμπνευση και κινητήρια δύναμη για όλους μας.

Από το Ινποκράτειο στο Λαϊκό ήταν πάντα εκεί στην αίθουσα ή στο γραφείο με το περίφημο «χαρτάκι-φυσαρμόνικα» στα χέρια της ακούγοντας, καθοδηγώντας, επιβλέποντας. Αυστηρή όταν χρειαζόταν, καλοσυνάτη και χαμογελαστή άλλες στιγμές. Συγκινημένη και ταπεινή όταν μιλούσαμε γι' αυτήν στις εκδηλώσεις του Συλλόγου.

Θα μείνει πάντα στη μνήμη μας φωτεινό παράδειγμα αγωνίστριας, καθοδηγήτριας και αφοσίωσης.

Curt
Αιμορροφιλία

Amy
Ανεπάρκεια
Αυξητικής
Ορμόνης

Cynthia
Νόσος Gaucher

Είμαστε ΕΔΩ

Σε ακούμε, μαθαίνουμε, κάνουμε **ΜΑΖΙ** τη διαφορά.

Pfizer
Rare Disease

Εκτιμάται ότι σχεδόν 350 εκατομμύρια άνθρωποι σε όλον τον κόσμο πάσχουν από κάποια σπάνια πάθηση.¹

Λόγω ελλιπούς γνώσης και ενημέρωσης, η σωστή διάγνωση για αυτούς τους ασθενείς μπορεί να καθυστερήσει περισσότερο από 7 χρόνια.¹

Τα τελευταία 30 χρόνια, το Τμήμα Σπανίων Παθήσεων της Pfizer στέκεται με αμείωτη αφοσίωση στο πλευρό των ασθενών με σπάνιες παθήσεις. Εστιάζοντας σε καινοτόμες θεραπείες καθοριστικής σημασίας και σε αξιόπιστες συνεργασίες συμβάλλουμε θετικά στην ποιότητα ζωής τους.

Πεποίθησή μας είναι ότι ο μοναδικός δρόμος για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι να εργαζόμαστε **ΜΑΖΙ**.

Βοηθήστε να γίνουν τα φάρμακα πιο ασφαλή και
Αναφέρετε
ΟΛΕΣ τις ανεπιθύμητες ενέργειες για
ΟΛΑ τα φάρμακα
Συμπληρώνοντας την «ΚΙΤΡΙΝΗ ΚΑΡΤΑ»

Παραπομπές:

1. Rare Disease: facts and statistics. <http://globalgenes.org/rare-diseases-facts-statistics> (Πρόσβαση 1 Ιουλίου 2018)

Pfizer Hellas A.E
Μεσογείων 243, 15451, Ν. Ψυχικό
Τηλ. Επιστημονικής Ενμέρωσης: 210 6785800

Όταν χαμογελάς, χαμογελάω.

Στην **Pfizer**, μία από τις κορυφαίες βιο-φαρμακευτικές εταιρίες στον κόσμο, ανακαλύπτουμε από το 1849 πρωτότυπα φάρμακα προσφέροντας στους γιατρούς τα μέσα να θεραπεύουν εκατομμύρια ανθρώπους.

Όταν συνεχίζετε να εμπιστεύεστε τα φάρμακά μας, συνεχίζουμε να ανακαλύπτουμε νέες θεραπείες.

Breakthroughs that change patients' lives™

PFIZER ΕΛΛΑΣ Α.Ε. • Λ. Μεσογείων 243, 15451
Ν.Ψυχικό, Αθήνα • Τηλ. Επικοινωνίας: 210 67 85 800
Αρ.Γ.Ε.ΜΗ: 000242901000 • www.pfizer.gr

... Πάνω απ' όλα μαθήτριά της

Tns Pénias Γιατηράκν

Τη θυμάμαι να...

- αδιαφορεί την πρώτη μέρα που ανέλαβα υπηρεσία γιατί δούλευε στο εργαστήριο και δεν μπορούσε να διακόψει
- αποφασίζει ένα μήνα μετά να εκπαιδευτώ σε νέες τεχνικές στη Σκωτία και την Ουαλία δίπλα σε ιερά τέρατα της αιμορροφιλίας, αρχή της μύησής μου στον κόσμο των διαταραχών αιμόστασης, που κρατάει μέχρι και σήμερα
- πρωτοστατεί με την Πόπη Λουίζου και τον Κώστα Μαρκάκη στη δημιουργία μονάδας πλάσματος που αντιμετωπίζει έκτοτε πολλά και δύσκολα περιστατικά
- ενθουσιάζεται όταν αποκαλύπτεται η δομή των παραγόντων FVIII, FIX και να αναγνωρίζει τη σπουδαία συμβολή τους στο μέλλον της αντιμετώπισης της αιμορροφιλίας
- ανοίγει τον χορό με τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Συνέδριο της Αιμοδοσίας
- υπερασπίζεται με σθένος την εθελοντική αιμοδοσία
- αγωνίζεται για να δώσει στους αιμορροφιλικούς ευκαιρίες για κοινωνική ένταξη και επαγγελματική αποκατάσταση
- ενημερώνει με θάρρος, απλά λόγια και επιστημονική στο Αμφιθέατρο του Λαϊκού τους αιμορροφιλικούς για τη λαιήπα της μόλυνσης των παραγόντων και την πιθανότητα μετάδοσης HIV
- μου τηλεφωνεί, ενώ ήμουν σε άδεια ίλοχείας, να γυρίσω επειγόντως γιατί ήρθε από την Αμερική το πρώτο test για τον HIV και πρέπει να ελέγξουμε όλο το προσωπικό και τους ασθενείς
- ταξιδεύει σε όλο τον κόσμο και να συνεργάζεται στο Συμβούλιο της Ευρώπης με τους υπόλοιπους εμπειρογνώμονες για να καταθέσει τη δική της πρόταση για τη νομοθεσία

περί της αιμοδοσίας στην Ελλάδα

- αυτοσαρκάζεται που δεν μπορούσε να βράσει ούτε ένα αυγό
- κρατάει το χέρι των ασθενών μέχρι την τελευταία στιγμή
- κατεβαίνει τρέχοντας από το χειρουργείο για να μετρήσει παράγοντες
- οργανώνει τη Μεσογειακή Ένωση για τη Θρομβοεμβολική Νόσο και το ελληνικό τμήμα της εγκαινιάζοντας τη συνεργασία μεταξύ διαφορετικών ειδικοτήτων
- ενθουσιάζεται όταν αποκτούμε τη δυνατότητα να κάνουμε έλεγχο φορέων και προγεννητικό έλεγχο για την αιμορροφιλία
- μας συγκεντρώνει όλους στα διαλείμματα των διεθνών συνεδρίων για να μας ρωτήσει τι αποκόμισε ο καθένας από τη συνεδρίαση που παρακολούθησε (μια φορά τομήσαμε να την κοπανήσουμε με τον Κώστα και το κατάλαβε)
- συμπαραστέκεται στον (ξέρει εκείνος...!) όταν έπρεπε να βγάλει ένα δόντι και φοβόταν να κάνει παράγοντα
- οργανώνει διεθνή συνέδρια με ατέλειωτες ώρες προετοιμασίας, εκνευρισμού, επαναπροσδιορισμού του προγράμματος, παρακολούθησης κάθε λεπτομέρειας και τελικά να τα καταφέρνει με θαυμαστή επιτυχία
- πεισμώνει όταν τα πράγματα δυσκόλευαν και να καταφέρνει να αντιμετωπίζει τις προκλήσεις σε συνεργασία με τους ειδικούς στην Ελλάδα αλλά και σε όλο τον κόσμο
- μας μαλώνει με την Κατερίνα Τσουκαλά επειδή μπήκαμε στο μετρό στη Νέα Υόρκη και φοβήθηκε ότι κάτι κακό μπορούσε να μας συμβεί
- συμμετέχει ενεργά σε διεθνή επιστημονικά συνέδρια και να μας φέρνει σε επαφή με τους πρωτοπόρους από όλο τον κόσμο ανοίγοντάς μας πόρτες για δημιουργική σκέψη

και διαύλους συνεργασίας

- εφαρμόζει πρωτοποριακές μεθόδους ανοσοανοχής για τους ασθενείς με αντισώματα
- παρακολουθεί και συνδιαμορφώνει τις εξελίξεις και να ενσωματώνει στη λειτουργία του Τμήματος τις εκάστοτε νέες εφαρμογές
- προσπαθεί να ξεπεράσει τις αναστολές που της επέβαλλε η αστική της αγωγή και να ενημερώνει το πρώτο gay ζευγάρι αιμοδοτών που βρέθηκε θετικό για HIV
- ενημερώνει για τα αποτελέσματα πραγματογνωμοσύνης πατρότητας που πολλές φορές έκρυβαν δυσάρεστες εκπλήξεις για τους εμπλεκόμενους
- θρηνεί όταν χανόταν ένα από τα «παιδιά» της και να συμπαραστέκεται στην οικογένειά του που ήταν και δική της
- αδιαφορεί για τα καθημερινά, τόσο που να της υπενθυμίζουμε πριν από κάθε συνέδριο ότι πρέπει να σκεφτεί τι θα φορέσει
- προετοιμάζει κάθε φορά την ομιλία της για ένα συνέδριο με αγωνία πρωτάρη και να δουλεύει κάθε λεπτομέρεια
- μιλάει με σεβασμό για τους δασκάλους της
- γελάει με την ψυχή της όταν της διηγήθηκα μετά από χρόνια ότι την πρωτογνώρισα τη μέρα που γεννήθηκα γιατί εκείνη (μια νεαρή γιατρός με χοντρά γυαλιά όπως την είχε περιγράψει ο πατέρας μου) είχε ελέγξει την ομάδα αίματος ενός νεογνού από μητέρα με ρέζους αρνητικό
-

Θυμάμαι τόσα που οι 600 λέξεις που μου ζήτησε ο Αλέξης δεν τα χωράνε. Αισθάνομαι ευγνώμων που τη συνάντησα και μαζί της μιθήκα στον κόσμο της αφοσίωσης στον στόχο και της συνεχούς αναζήτησης ως το βασικό εργαλείο για να γίνουμε καλύτεροι άνθρωποι.

CSL Behring

Biotherapies for Life®

Driven by Our Promise™

Στη **CSL Behring**, πάνω από έναν αιώνα πριν, δώσαμε την υπόσχεση να προστατέψουμε την υγεία και την ποιότητα ζωής των ασθενών με σοβαρές και σπάνιες παθήσεις.

Σήμερα, χρησιμοποιώντας τις πιο εξελιγμένες τεχνολογίες για την ανάπτυξη και διάθεση καινοτόμων βιοθεραπειών, η ίδια υπόσχεση για τους ασθενείς με αιμορροφιλία, δεν ήταν ποτέ ισχυρότερη.

We are unlocking the lifesaving potential of biotherapies

www.CSLBehring.gr

CSL Behring
Biotherapies for Life®

CSL Behring Ελλάς ΕΠΕ
Χατζηγιάννη Μέξη 5, Αθήνα 115 28
Τηλ.: 210 72 55660
Φαξ: 210 72 55663
www.cslobehring.gr

Τηλέφωνο Φαρμακοεπαγρύπνησης: 210 7255660, 210 6527444

Αυτός ο τόπος ο μικρός, ο μέγας, σε ευγνωμονεί

Tns Κατερίνας Τσουκαλά

Αγαπημένη μου «Μάμα»,

Τι μπορώ να πω ή τι μπορώ να γράψω για σένα...; Θα είναι τόσο λίγο, τόσο μικρό μπροστά σε όσα ΕΣΥ έκανες για την αιμοδοσία, για την αιμορροφιλία, για τη θρομβοφιλία, για τον εθελοντισμό, μα κυρίως για την προβολή της πατρίδας μας παγκόσμια, με ένα έργο τεράστιο, κάτω από τις τότε πολύ δύσκολες συνθήκες και με τις ελάχιστες δυνατότητες που υπήρχαν.

Ποιος μπορεί να ξεχάσει ότι ΕΣΥ έβαλεις τα θεμέλια για να νομοθετηθούν οι αρχές της ελεύθερης, εθελοντικής, μη αμειβόμενης αιμοδοσίας στην Ελλάδα; Ποιος μπορεί να αμφισβητήσει το πάθος ΣΟΥ για την αιμορροφιλία, τις αιμορραγικές διαθέσεις και τη θρομβοφιλία; Ποιος εφάρμοσε την κλινική,

εργαστηριακή –και αργότερα τη γενετική και μοριακή– τους διάγνωση; **Ποιος δεν υποκλινόταν μπροστά στην Τιτίκα; Από την Ιαπωνία ως την Αμερική και από τον Καναδά ως την Αυστραλία όλοι αγκάλιαζαν και φιλούσαν την Τιτίκα!**

Εσύ άνοιξες και σ' εμάς τις «ΚΟΡΕΣ ΣΟΥ» –όπως μας αποκαλούσες– τις πόρτες να πετάξουμε σε όλο τον κόσμο για να μάθουμε και να φέρουμε πίσω γνώσεις καινούργιες και τεχνικές πρωτοπόρες. Μα πάνω απ' όλα, ήθελες να γυρίσουμε πίσω με επαίνους για την ομαδική δουλειά που γινόταν στην Αιμοδοσία του Λαϊκού Νοσοκομείου Αθηνών. Αισθανόσουν περήφανη για εμάς, καμάρωνες για κάθε βήμα μας, αγωνιούσες για κάθε μας ξεκίνημα και για κάθε μας προσπάθεια. Μας στήριζες στις δυσκολίες μας

και σε κάθε ατυχία μας έλεγες «αύριο ξεκινάμε πάλι!»

Καλή μου «Μάμα», προσωπικά σε ευχαριστώ για ό,τι με δίδαξες. Σ' ευχαριστώ για ό,τι μου πρόσφερες αυτά τα 30 χρόνια που ήμασταν μαζί. Σ' ευχαριστώ για τη βαθιά, ισόβια αγάπη που φύτεψες μέσα μου για την αιμοδοσία και τις αξίες της ζωής. Σ' ευχαριστώ που με έμαθες ότι κάθε καλό, κάθε τρανό και κάθε δυνατό πηγάζει από την ομαδική δουλειά. Και ότι η αιμοδοσία μας θα πάει μπροστά μόνο αν είμαστε ενωμένοι σαν μια δυνατή γροθιά. Πάντα τελειώνες λέγοντας **«ένας είναι ο στόχος μας, να σώζουμε ανθρώπινες ζωές!»**

Αναπαύσου εν ειρήνη. Αυτός ο τόπος ο μικρός, ο μέγας, σε ευγνωμονεί.

Καλό ταξίδι «Μαμά»

Tns Παναγιώτας Τσαμπούκα

Με μεγάλη θλίψη, πολλή αγάπη και άπειρα ευχαριστώ, αποχαιρετώ την υπέροχη «Μαμά» του Β' Περιφερειακού Κέντρου Αιμοδοσίας Αθηνών. «Μαμά» την αποκαλούσαμε όλοι γιατί αυτό ήταν για όλους μας, πάσχοντες και εργαζόμενους.

Μας προστάτευε, μας καθοδηγούσε, μας μάθαινε, μας αγκάλιαζε, μας έμαθε να

αγαπάμε, να σεβόμαστε, να δουλεύουμε πάντα σαν ομάδα, να χαιρόμαστε μαζί στα ευχάριστα, να είμαστε πιασμένοι χέρι-χέρι στα δύσκολα και στις απώλειες.

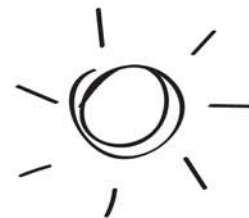
Πανεξυπνη, δυνατή, χαρισματική, άπιαστη. Την ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου γιατί μου εμπιστεύθηκε τη θέση της Προϊσταμένης Νοσηλεύτριας σ' όλους τους

τομείς που ήταν υπεύθυνα Διευθύντρια. Την ευχαριστώ γιατί μου έδωσε την ικανοποίηση ότι υπήρξα χρήσιμη στην κοινωνία στον τομέα που επέλεξα να εργαστώ.

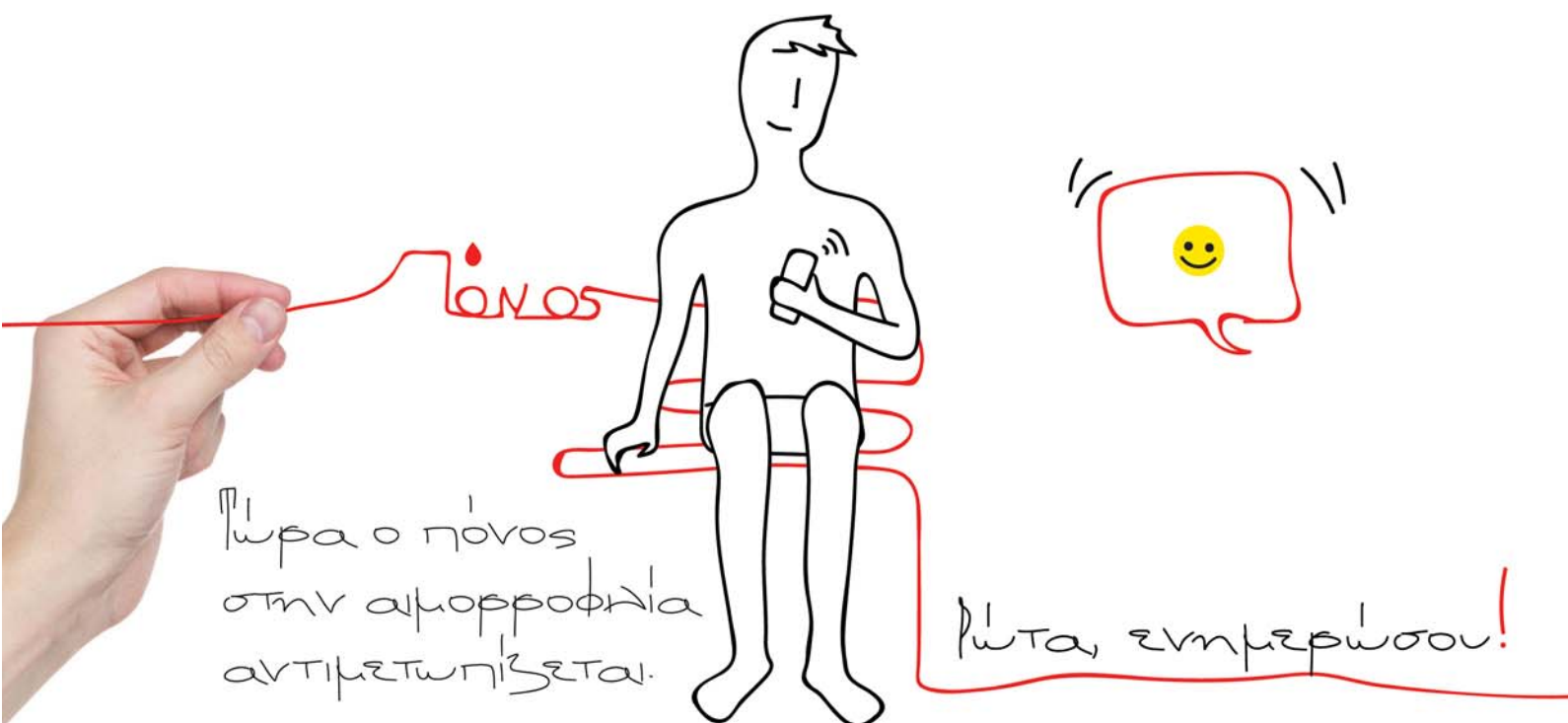
Καλή μου «μαμά», σ' αποχαιρετώ με αγάπη και θλίψη.

Καλό ταξίδι, καλό Παράδεισο.

LIBERATE
LIFE

Μην αφήνεις
τον Πόνο να σε απομονώνει.

Μια καμπάνια ενημέρωσης για την αιμορροφιλία των:

Sobi is a trademark of Swedish Orphan Biovitrum AB (publ) © 2019 Swedish Orphan Biovitrum AB (publ) – All rights reserved
Sobi: Ερμού 56, Αθήνα 105 63, Τηλέφωνο: 213 099 4031, info.greece@sobi.com, www.sobigreece.gr

Μάθετε περισσότερα στο: www.liberatelife.gr/kokkini-klosti

Advancing *life*

L.GR.COM.05.2018.0738

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

για όλους τους πάσχοντες με
αιμορροφιλία και συγγενείς
αιμορραγικές διαθέσεις

Για πληροφορίες, ρωτήστε τον θεράποντα ιατρό σας ή
επικοινωνήστε με τον Σύλλογό μας ή απευθυνθείτε στον
εξειδικευμένο κινησιοθεραπευτή - φυσικοθεραπευτή,

κα. Νιώτη Παρασκευή, στο 6944-907629 για την Αθήνα
κο. Τσαλαβούτα Ιωάννη, στο 6974-982889 για την Θεσσαλονίκη

ΣΠΕΑ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΙΜΟΡΡΟΦΙΛΙΚΩΝ

Στουρνάρη 51 - 104 32, Αθήνα, Τηλ./Φαξ: 210.52.32.667

www.hemophiliasociety.gr | info@hemophiliasociety.gr | www.facebook.com/GreekHemophiliaSociety

Με την ευγενική
χορηγία της

Αποχαιρετισμός στη σεβαστή Δασκάλα και Φίλη μου

Του Γιάννη Μελιέτη

Η Καθηγήτρια Τίτικα Μανδαλάκη έκλεισε τον βιολογικό της κύκλο ήρεμα, μέσα στη θαλπωρή της αγκαλιάς των δικών της ανθρώπων. Το γεγονός συνέβη μέσα στις μέρες του υποχρεωτικού εγκλεισμού μας και δεν μπορέσαμε να τη συνοδεύσουμε στο τελευταίο της ταξίδι. Οι στιγμές φέρνουν στη μνήμη τρυφερούς κύκλους αναμνήσεων, ανθρώπων που τη γνώρισαν, έζησαν και συνεργάστηκαν μαζί της.

Είχα την τύχη να εκπαιδευτώ στο Λαϊκό Νοσοκομείο στην Α' Παθολογική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών και στο Κέντρο Αιμοδοσίας, τη διεύθυνση του οποίου είχε η αείμνηστη Μανδαλάκη. Συνεργάστηκα για πολλά χρόνια μαζί της. Σε όλη τη διάρκεια της ιατρικής μου ζωής από την εποχή του ειδικεύομένου μέχρι και του Καθηγητή, είχα τη χαρά, την τύχη και την ευτυχία να αισθανθώ από πολύ κοντά την υψηλή της ακαδημαϊκή και κλινική ευθύνη και τη σπάνια και ζηλευτή κοινωνική της προσφορά.

Δύσκολο να περιγράψει κανείς με λόγια την πολυτάλαντη προσωπικότητά της, αυτήν που στα νεανικά μου χρόνια φάνταζε εξόχως εξωπραγματική. Εργατική, μεθοδική, οργανωτική, με ιδιαίτερη ευφυΐα, ανιδιοτελής, ευγενής, προσιτή με παρεξηγημένη σεμνότη-

τα και απaráμιλλο ήθος, τίμησε με την παρουσία της το Λαϊκό Νοσοκομείο, την Αιματολογία, την Αιμοδοσία και όλη την ιατρική κοινότητα.

Η εκπαίδευση φοιτητών-ιατρών, η φροντίδα ασθενών και η επιστημονική έρευνα ήταν τρεις επιτυχείς στόχοι της. Ήταν από τους ιδρυτές της Κλινικής Αιματολογίας και Αιμοδοσίας στην Ελλάδα, ενώ το πρωτότυπο και ποιοτικό ερευνητικό της έργο έφερε τη χώρα πολύ νωρίς στο διεθνές επιστημονικό στερέωμα. Ήρεμη δύναμη, αφοσίωση στο καθήκον, φωτισμένη παρουσία και πειστικός λόγος, της προσέδιδαν εκτίμηση και σεβασμό από τους φίλους και συνεργάτες της, καθώς και ολόκληρη την εκτός του χώρου επιστημονική κοινότητα. Αποτέλεσε πηγή έμπνευσης και έγινε πόλος έλξης για πολλούς προικισμένους νέους επιστήμονες που μελλοντικά θα στελεχώσουν πανεπιστημιακές και μη θέσεις του ελληνικού και διεθνούς επιστημονικού χώρου.

Η προσφορά της στο πεδίο της αιμοδοσίας και ιδιαίτερα στη φροντίδα των αιμορροφιλικών ασθενών υπήρξε μοναδική και ανεπανάληπτη. Η ασχολία της και η αφοσίωσή της ήταν περισσότερο από μητρική και την πίστη της αυτή τη μετέδωσε και τη μεταλαμπάδευσε σε όλο το προσωπικό του

Κέντρου της και ιδιαίτερα στις αφοσιωμένες αγαπημένες μου φίλες, Πόπη και Τζένη, αλλά και σε όλο το προσωπικό του Κέντρου, που συνέχισαν και συνεχίζουν το σπάνιο και θεάρεστο αυτό έργο της.

Εμείς που είχαμε την τύχη να τη γνωρίσουμε και να την έχουμε Δασκάλα και Φίλη μας, θα την έχουμε παράδειγμα εργατικότητας, αφοσίωσης και αυταπάτησης, θα παραμείνουμε προσκολλημένοι στις αρχές της και θα τη θυμόμαστε με αγάπη και αναπόληση στις μέρες της δράσης και της ενεργητικότητάς της.

Η Ιατρός, η Ερευνήτρια, η Δασκάλα, η Πνευματική Μντέρα πολλών, η Καθηγήτρια Τίτικα Μανδαλάκη, βιολογικά έφυγε. Το έργο της, είτε ως γραπτά κείμενα είτε ως ιδέες επιστήμης και ανθρωπισμού, θα παραμένει στην αιωνιότητα. Δεν θα ξεχάσω ποτέ την εμπιστοσύνη, την αγάπη και τις νοθεσίες που μου έδινε, όταν μετά τη συνταξιοδότησή της την ημέρα της Αγίας Αικατερίνης –στη γιορτή της– μιλούσαμε στο τηλέφωνο και εύρισκε την ευκαιρία να μου εκφράσει την αγάπη της, τις σκέψεις της για την Ιατρική, την Αιματολογία και τα τρέχοντα ηθικά και κοινωνικά προβλήματα. Για την αγάπη μου και τον έρωτα που μου ενέπνευσε για την Αιματολογία, μαζί με τον άλλο Μέντορά μου Φαίδωνα Φέσσα, της αφιερώνω το παρακείμενο ποίημά μου. Τα θερμά μου συλλυπητήρια στην οικογένειά της και σε όλη την Οικογένεια της Αιματολογίας. «ΓΑΙΑΝ ΕΧΟΙ ΕΛΑΦΡΑΝ».

Καλό ταξίδι αγαπημένη μου Δασκάλα και Φίλη...!!!

Αποτέλεσε πηγή έμπνευσης και έγινε πόλος έλξης για πολλούς προικισμένους νέους επιστήμονες που μελλοντικά θα στελεχώσουν πανεπιστημιακές και μη θέσεις του ελληνικού και διεθνούς επιστημονικού χώρου

08/04/2020, το τέλος ενός ξεχωριστού Ανθρώπου!

Η μέρα που έφυγε από κοντά μας για πάντα η Τιτίκα Μανδαλάκη

ΚΥΡΑ... ΚΥΡΙΑΡΧΗ

Πανώρια μου Κυρά...!
Θεά των λογισμών μου!
Από τα νιάτα μ' έκληψες Εσύ,
με της σαγήνης σου τα κόλπα!
Τους αληθινούς ορίζοντες των ονείρων μου,
έστρεψες, άλλαξες, αποτελείωσες,
και μ' έφερες σιγά σιγά κοντά σου!
Τα όνειρά μου θαρρώ τα ταίριαξες,
απόλυτα με Σένα!
Το πατρευτό μου της θάλασσας γαλάζιο,
το 'κανες ξάφνου κόκκινο της ηδονής
συντρόφι στο θαυμαστό σου μεγαλείο!
Το ονειρεμένο μου άσπρο του χιονιού,
Το 'κανες πορφυρό στα μάτια και στον κόρφο μου!
Τον ήλιο, το φεγγάρι, τ' αστέρια και τους γαλαξίες μου,
τα 'κανες μάγισσα... ερυθρά, λευκά κι αιμοπετάλια!
Μα δε χάθηκαν τα χρώματα Κυρά μου,
ούτε απ' το μυαλό, μα ούτε κι απ' την ψυχή μου!
Με μέθυσες... με ενένευσες... με πάθησες...
«Εσύ»... του Ιπποκράτη Κόρη!
Σ' ευχαριστώ παντοτινά, αηλιά και κάθε μέρα,
αφού μες στις ζωής τον τάραχο,
μες στις αρρώστιες το βουνο,
τις ήλπες, τις χαρές, την αγωνία, τη λύτρωση,
μ' έφερες με τη ζωή και την ελπίδα πιο κοντά!
Μου χάρισες απέραντα ταξίδια μακρινά,
έκανες τα μικρά όνειρά μου να θεριέψουν
μου 'δωσες πίστη, ελπίδα, χαρμολίπη, δύναμη
μου φύσηξες πνοή για να με κάνεις «Άνθρωπο»
με βάφτισες για να με κάνεις «Πάθος»!
Χαλάλι σου...
Και πάλι θα ξανάριζα με σένανε δεμένος,
γιατί με σένα έζησα,
με σένα θε να ζω μοναδικά... και να τελειώσω!
Θα σ' έχω όνειρο παντοτινό μες στην καρδιά μου...
Θα σ' έχω άστρο και οδηγό...
ΕΣΤΩ ΚΙ ΑΝ ΜΕΙΝΩ ΜΟΝΟΣ...
[Από τη συλλογή «Τα Λειψά κι ο Ερημίτης»,
Εκδόσεις Νηρέας, Δ' Έκδοση, Αθήνα 2017]

Της Τζένβυς Πιτταδάκη

Μου είναι πολύ δύσκολο να εκφράσω με λόγια τι σημαίνει και για μένα Τιτίκα.

Από το 1972, με νοσηλευόμενη τη μητέρα μου με αιματολογικό νόσημα στο Λαϊκό Νοσοκομείο, βρέθηκα κοντά σου, έχοντας τη συνεχή και καθημερινή παρουσία σου δίπλα της. Η στενή επικοινωνία μαζί σου καθ' όλο το διάστημα της νοσηλείας της στο νοσοκομείο, μου έδωσε την ευκαιρία να νιώσω το πάθος σου για την ανάπτυξη της αιμοδοσίας στη χώρα μας, καθώς επίσης και το αμέριστο ενδιαφέρον σου για τους Έλληνες με αιμορροφιλία που με τόση στοργή φρόντιζες, όχι μόνο ως γιατρός τους αλλά και σαν «Μητέρα τους».

Στο κάλεσμά σου για εθελοντική συμβολή μου ως εθελόντρια νοσηλεύτρια του ΕΕΣ, στην προσπάθειά σου για προσέλιξη εθελοντών αιμοδοτών, ανταποκρίθηκα αμέσως χωρίς να γνωρίζω ακόμα ότι και το πάθος σου και η αφοσίωσή σου στην αντιμετώπιση της αιμορροφιλίας στην Ελλάδα θα μου άλλαζαν τον στόχο και τη στάση ζωής μου.

Έμεινα στενή συνεργάτης σου και φίλη από το 1975, σε ένα κοινό ταξίδι μας της προ-

σφοράς που ήταν γεμάτο δοκιμασίες και χαρές που έρχονται μόνο όταν μπορείς να τις μοιραστείς. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να με κάνεις να νιώθω τα Άτομα με Αιμορροφιλία αδέρφια μου ή παιδιά μου.

Ήταν μεγάλη τιμή για μένα που με συμπεριέλαβες στους συνεργάτες σου. Με τη βοήθεια και μεγάλη εμπιστοσύνη σου, συμπορεύθηκα μαζί σου στον δύσκολο δρόμο της αντιμετώπισης της αιμορροφιλίας στην Ελλάδα αρχικά και μετέπειτα ως μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου Προστασίας των Ελλήνων Αιμορροφιλικών (ΣΠΕΑ).

Τώρα είναι η ώρα των λόγων και των αναμνήσεων.

Ό,τι έχει απομείνει είναι τ' ανάρια της παρουσίας σου στην ψυχή του καθενός από εμάς.

Στη δική μου ψυχή θα υπάρχει πάντα μια γωνιά με τ' όνομά σου δεμένο με χίλιες αναμνήσεις, και με την εικόνα σου να αγωνίζεσαι σε ολοένα μαχητικότερες διεκδικήσεις για τους Έλληνες με αιμορροφιλία.

Καλό ταξίδι Τιτίκα!

Η δική μου «μητέρα»

Της Λίτσας Χατζηνικολάου - Τυριακίδου

Όταν μου ζητήθηκε να γράψω δυο λέξεις για την Τιτίκα Μανδαλάκη, τη «μαμά μου», σκέφτηκα για το πώς θα μπορέσω μέσα σε λίγες γραμμές να καταθέσω γραπτά σκέψεις και συναισθήματα για έναν άνθρωπο που γέμιζε τη ζωή μου για πάνω από σαράντα χρόνια.

Με την Τιτίκα Μανδαλάκη η σχέση μας ξεκίνησε πριν από πολλά χρόνια, όταν παιδάκι ακόμη ο πατέρας μου, ο οποίος διατηρούσε μια στενή φιλία με όλη την οικογένεια, με πήγαινε στη γιατρό Τιτίκα στην οδό Αγίου Κωνσταντίνου στην Ομόνοια για εξετάσεις (με παρακολουθούσε για ρευματικό πυρετό που με ταλαιπωρούσε στα παιδικά και εφηβικά χρόνια).

Τα χρόνια πέρασαν, μεγάλωσα, σπούδασα, παντρεύτηκα, έγινα μάνα και η ζωή με έφερε στο Κέντρο Αιμοδοσίας του Λαϊκού Νοσοκομείου τον Απρίλιο του 1983. Ήταν η στιγμή που καθόρισε τη μετέπειτα ζωή μου και τη συνέδεσε με τον άνθρωπο και γιατρό Τιτίκα Μανδαλάκη. Έγινε η Λίτσα της, η γραμματέας της, η γραμματέας του Κέντρου Αιμοροφιλικών, η γραμματέας του Κέντρου Αιμοδοσίας. Και αυτό το Κέντρο Αιμοδοσίας - Κέντρο Αιμοροφιλικών έγινε για εμένα ένα δεύτερο σπίτι, ένα σχολείο αγάπης και μια πηγή προσφοράς, συμπόνιας, αλτρουισμού, πάντα με την καθοδήγηση της «μα-

μάς» μας, της Τιτίκας Μανδαλάκη.

Όλο αυτό το διάστημα της υπηρεσίας μου στο Κέντρο Αιμοδοσίας και μέχρι την αποχώρησή της από την υπηρεσία το 1997 ήμουν δίπλα της. Έμαθα πώς να αγαπώ τα «παιδιά της», τους αιμορροφιλικούς ασθενείς που τους ήξερε όλους με τα μικρά τους ονόματα: τον Γιάννη, τον Ανδρέα, τον Ηλία, τον Ετεοκλή, τον Παναγιωτάκη (που η γιαγιά του τον έφερνε στην πλάτη για θεραπεία και έχω ακόμα τη φωτογραφία του στο πορτοφόλι μου), τον Γιώργο, τον Κώστα, τον Αλέξη, τον Ιάκωβο, τον Αλέξανδρο και όλους τους άλλους.

Έμαθα να αγωνιώ μαζί της στην προσπάθειά της να τους ανακουφίσει, να τους προσφέρει την όσο το δυνατόν καλύτερη ποιότητα ζωής. Την έβλεπα να ενημερώνεται πάντα για τις νέες θεραπείες που θα τους προστάτευαν και θα τους έβγαζαν από το περιθώριο για να αισθάνονται ότι είναι χρήσιμοι στην κοινωνία. Βελτίωσε την ποιότητα της ζωής τους. Χαιρόταν με τις επιτυχίες τους και ήταν περήφανη κάθε φορά που «τα παιδιά της» πετύχαιναν τους στόχους τους. Πονούσε για κάθε έναν ξεχωριστά, απογοητευόταν όταν τα πράγματα δεν πήγαιναν καλά και έκλαιγε, και έκλαιγε, όταν κάποιο από τα «παιδιά της» έφευγε.

Θυμάμαι την αγωνία της, τον φόβο της και τον

πανικό της όταν ξέσπασε εκείνη η μάστιγα του AIDS. Φοβόταν. Φοβόταν για τα «παιδιά της» αλλά οπλίστηκε με αγάπη, πείσμα και υπομονή και κατάφερε να κάνει πολλά.

Η «μαμά μας» ήταν ένας γιατρός ΑΝΘΡΩΠΟΣ που προσέφερε. Προσέφερε απλόχερα αγάπη, στοργή, αφοσίωση και γνώσεις σε όσους ήταν δίπλα της. Όσο για μένα, είχα την ευλογία να την έχω στη ζωή μου.

Με τη δική της στάση ζωής με έκανε καλύτερο άνθρωπο. Μου έμαθε την αξία της κάθε στιγμής στη ζωή μας, πως τα υλικά πράγματα δεν έχουν καμία απολύτως αξία, αλλά **ο πλούτος μας είναι οι γνώσεις μας και αυτά που πηγάζουν από την καρδιά μας.** Με έμαθε να αγαπώ τον άνθρωπο, να σκύβω πάνω από τον άρρωστο. Με έμαθε ότι ο άρρωστος, ο πονεμένος, ο ταλαιπωρημένος, οι γύρω του, θέλουν κατανόηση και αγάπη. Μόνο αγάπη. Και αυτό έκανε η «μαμά μας». Άπλωσε τις φτερούγες της και μας έβαλε όλους από κάτω. Δεν ξεχώρισε γιατρούς, επιστημονικό προσωπικό, νοσηλευτές, διοικητικούς, βοηθητικό προσωπικό και ασθενείς. Έδωσε σε όλους μας απλόχερα ηθικά και υλικά εφόδια για να συνεχίσουμε τον δρόμο που εκείνη μας έδειξε.

Για εμένα αυτή ήταν η «μαμά μου».

Την αποχαιρετώ με σεβασμό και την ευχαριστώ για ό,τι έκανε για εμένα.

Της ζητώ συγγνώμη που δεν ήπιαμε εκείνο τον καφέ που πάντα ήθελε. Δεν προλάβαμε.

Καλό σου ταξίδι μαμά, πάντα θα σε αγαπώ.

Η Λίτσα σου

Η «μαμά μας» ήταν ένας γιατρός ΑΝΘΡΩΠΟΣ που προσέφερε. Προσέφερε απλόχερα αγάπη, στοργή, αφοσίωση και γνώσεις σε όσους ήταν δίπλα της. Όσο για μένα, είχα την ευλογία να την έχω στη ζωή μου.

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΕΙΝΟΥΜΕ ΕΝΩΜΕΝΟΙ

Πολλοί είναι εκείνοι που μένουν ενωμένοι για τον Λεάνδρο.
Έχουν διαμορφώσει τη ζωή του και είναι κομμάτι αυτού που είναι ο Λεάνδρος
σήμερα, με τον ίδιο τρόπο που οι μικρές εικόνες συνθέτουν το πορτραίτο του.
Ο Λεάνδρος πάσχει από αιμορροφιλία Α. Δίπλα του είναι οι γονείς του.

Στις 17 Απριλίου 2020, τιμούμε την Παγκόσμια Ημέρα Αιμορροφιλίας για 30^η φορά. Είναι μια ευκαιρία για όλους να συμμετέχουν στην κοινότητα της αιμορροφιλίας. Τα άτομα που πάσχουν από αιμορροφιλία, οι φροντιστές τους, οι φίλοι τους, οι συγγενείς τους, οι θεραπευτές τους, οι εταίροι στη βιομηχανία. Όλοι. Πώς μπορείτε να συμμετέχετε; Καλέστε το τοπικό παράρτημα. Μιλήστε με ένα μέλος της κοινότητας. Γιατί; Επειδή πρέπει όλοι να μείνουμε ενωμένοι για να διαμορφώσουμε το μέλλον των σπάνιων αιματολογικών διαταραχών.

Πώς μπορείτε να συμμετέχετε; Μάθετε περισσότερα στο Facebook ή το Twitter και μοιραστείτε την ιστορία σας #WHD2020

Αυτή ήταν η Τιτίκα

Του Γιώργου Γρ. Καμπούρογλου

Η Τιτίκα Μανδαλάκη ήταν η Γιατρίνα που όσοι έτυχε να τη γνωρίσουν και να τη ζήσουν από κοντά, ΔΕΝ πρόκειται να την ξεχάσουν. Το γιατί είναι ευνόητο.

Η Τιτίκα από πολύ νωρίς ενστερνίζεται τα βαθιά νοήματα της Ιατρικής την οποία και σπουδάζει με στόχο να προσφέρει και να συμπαρασταθεί σε όσους θα είχαν την ανάγκη της και θα ζητούσαν την ιατρική της βοήθεια-υποστήριξη. Αυτοί δεν ήταν λίγοι αλλά πάρα πολλοί, σχεδόν αναρίθμητοι. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται και πολλά παιδιά με αιμορραγική προδιάθεση που στην Ιατρική συνιστά σοβαρή νοσολογική πάθηση-οντότητα, την αιμορροφιλία.

Η Τιτίκα Μανδαλάκη γεννιέται το 1929 στην Αθήνα από γονείς που ανήκαν σε ιατρική οικογένεια και είναι το μοναδικό τους παιδί. Ο πατέρας ιατρός παθολόγος από την Κρήτη και η μητέρα οδοντίατρος. Και οι δύο γονείς της υπήρξαν καταξιωμένοι στον ιατρικό και κοινωνικό χώρο και ως εκ τούτου παρείχαν στην Τιτίκα τις πλέον κατάλληλες προϋποθέσεις και δυνατότητες για τον ενστερνισμό των εννοιών της ιατρικής προσφοράς στον κοινωνικό χώρο, με αποτέλεσμα το 1954 να πάρει το πτυχίο της Ιατρικής από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Αρχίζει δίχως καθυστέρηση την ειδικότητά της στην Παθολογική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο, με Διευθυντή τον αείμνηστο Καθηγητή Αρκάγαθο Γούτα ο οποίος εκτός από τις ιατρικές γνώσεις, της μεταλαμπαδεύει και τις

βαθείς έννοιες του ιατρικού λειτουργήματος που συντελούν αμετακλήτως στην επί πλείον βελτίωση της κοινωνικής της συμπεριφοράς.

Κατ' αυτόν τον τρόπο η Τιτίκα αποκτά την ειδικότητα της Παθολογίας και την εξειδίκευσή της στην Αιματολογία, που τη συμπληρώνει με τη μετεκπαίδευσή της σε Λονδίνο, Παρίσι και Ελβετία. Παράλληλα ολοκληρώνει τη διατριβή της με θέμα τις «αιμορραγικές διαθέσεις παιδιών» και συγγράφει πολλές επιστημονικές εργασίες που ανακοινώνει σε ιατρικά συνέδρια με αποτέλεσμα την καθιέρωσή της και στον διεθνή επιστημονικό χώρο, όπου αναπτύσσοντας φιλικές σχέσεις με σημαντικούς ιατρούς της Αιματολογίας, δύναται να ανταλλάσσει σκέψεις και ιδέες επί διαφόρων προβλημάτων της ειδικότητάς της. Τονίζεται ότι καθ' όλη τη διάρκεια των επιστημονικών της δραστηριοτήτων, έχει να παρουσιάσει επί πλέον εκτός από ζήλο και επιμέλεια και πολλά συναισθήματα στοργής και αγάπης για τους ασθενείς της, που την οδηγούν να αγκαλιάσει, περιθάλλει και προστατεύσει πολλά παιδιά που έπασχαν από την επί του παρόντος ακόμη ανίατη πάθηση του αίματος, την αιμορροφιλία.

Με αυτόν τον τρόπο η Τιτίκα αρχίζει να καταξιώνεται στο χώρο της Αιματολογίας και δη της αιμορροφιλίας με αποτέλεσμα να της δοθεί δικαίως ο τίτλος της «Μάνας» των αιμορροφιλικών παιδιών. Τα φροντίζει στοργικά, τα συμβουλεύει διαρκώς και γίνεται πολύ αυστηρή σε περιπτώσεις που πα-

ρακούν τους καθιερωμένους κανόνες οι οποίοι έχουν προς τούτο θεσπιστεί, προκειμένου να αποσοβούνται μυϊκά αιματώματα, αίμαρθρα, ακόμη και κατάγματα με επιπτώσεις που συνεπάγονται αναλόγως αναπηρίες.

Η Τιτίκα το 1971 αναλαμβάνει τη διεύθυνση της Αιμοδοσίας στο Λαϊκό Νοσοκομείο Αθηνών. Θέση που διατηρεί μέχρι και της συνταξιοδοτήσεώς της. Η υπηρεσία της αυτή στο Λαϊκό Νοσοκομείο με ευρίσκει Διευθυντή της Ορθοπεδικής Κλινικής όπου και η έναρξη της συνεργασίας μας, λόγω των πολλοπαλών ορθοπεδικών προβλημάτων που παρουσίαζαν οι αιμορροφιλικοί ασθενείς στο μυοσκελετικό τους σύστημα.

Η εν λόγω συνεργασία μας κράτησε 15 χρόνια (1971-1986) καθώς αναγκάζομαι να παραιτηθώ της θέσεώς μου λόγω ΕΣΥ. Όμως οι συνεργάτες μου και οι μετέπειτα διάδοχοί μου εξακολούθησαν τη συνεργασία τους μαζί της κανονικά.

Εκείνο όμως που θα πρέπει να τονισθεί είναι η εποικοδομητική συνεργασία μας που με έκανε να θαυμάζω τον δυνατό της χαρακτήρα, την αυτοκυριαρχία και αυτοπεποίθησή της όταν έπρεπε να πάρει αποφάσεις, τις γνώσεις και προ παντός τη στοργή της αλλά και τον πόνο της όταν κάποιο αιμορροφιλικό παιδί είχε να αντιμετωπίσει σοβαρό πρόβλημα ή όταν διακυβευόταν η ζωή του.

Η Τιτίκα είχε τη δυνατότητα με το προσόν του ευγενικού της χαρακτήρα να κερδίζει συναδέλφους ιατρούς, γονείς ή κηδεμόνες αιμορροφιλικών παιδιών, ως ακόμη και αυτά τα ίδια τα παιδιά. Επίσης, είχε δυνατότητες στα συνέδρια ή συμπόσια να παρουσιάζει πολύ συχνά εποικοδομητικές εργασίες που την εδραίωναν συνεχώς στον επιστημονικό χώρο της Αιματολογίας.

Είχε τη δυνατότητα, με το προσόν του ευγενικού της χαρακτήρα, να κερδίζει συναδέλφους ιατρούς, γονείς ή κηδεμόνες αιμορροφιλικών παιδιών, ως ακόμη και αυτά τα ίδια τα παιδιά

Το στερνό αντίο στην Τίτικα Μανδαλάκη

Του Νικόλαου Σκαλούμπακα

Αναφέρομαι στο δήμερο Συμπόσιο που έγινα στο Μάλμιο της Σουηδίας, όπου και η συμμετοχή μας με λίγους (30-35) άλλους ιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων από διάφορες χώρες. Το θέμα του Συμποσίου αν μπορού να θυμηθώ (πέρασαν από τότε περίπου 40 χρόνια) ήταν «τα προβλήματα των αιμορροφιλικών ασθενών και οι δυνατότητες της επιλύσεώς των».

Στο Συμπόσιο με εντυπωσίασε (όσο και πάλι μπορώ να θυμηθώ) η εισήγηση και συζήτηση της Τίτικας Μανδαλάκη. Τόνισε με έμφαση την άποψή μας σχετικά με την αντιμετώπιση του τραυματισμού και των επιπτώσεών του στους αιμορροφιλικούς ασθενείς. Το συμπέρασμα ήταν η κατά το δυνατόν επιτυχής προφύλαξη-προστασία και η εγκαίρως σωστή διάγνωση, καθώς κάθε αντιμετώπιση όσο επιτυχής και αν θα ήταν, θα είχε αναλόγως πιθανότητες να αφήσει τραυματικά κατάλοιπα με ανάλογες μελλοντικές συνέπειες. Αυτές καθώς μπορούν να καθιστούν βαρβαρία όλο και πιο έντονα τα κινητικά προβλήματα, επιβάλλεται να αντιμετωπίζονται το γρηγορότερο σωστά ακόμα και χειρουργικά.

Για να ολοκληρώσω όμως εδώ και να κλείσω το σύντομο αυτό βιογραφικό για την Τίτικα, πρέπει να αναφερθώ αφ' ενός στον εξαίρετο σύζυγό της, τον αείμνηστο Τάσο Γιαννιτσιώτη, ιατρό γαστρεντερολόγο που εμπορούμενος με σύνεση, απέκτησε τον τίτλο του φιλοσοφημένου ιατρού και αφ' ετέρου στα παιδιά της, Έμη και Γιώργο, που ακολουθώντας την ανοδική πορεία των γονιών τους έχουν ήδη αποκτήσει τον τίτλο της κοινωνικής ωριμότητας, που είναι και το ζητούμενο για τον ενστερνισμό των αρχών της αρετής προκειμένου να ενεργούν με τις αρχές της για ένα καλύτερο μέλλον.

Αγαπημένη μας Τίτικα, ο ερχομός σου στον κόσμο μας ήταν θείο δώρο αλλά το φευγιό σου ήταν το πιο οδυνηρό κτύπημα στην καρδιά των φίλων και παλαιών συνεργατών σου.

Γνωριστήκαμε με την Τίτικα πριν από πολλά χρόνια όταν ήταν Επιμελήτρια στο Κέντρο Αιμοδοσίας του Ιπποκράτειου Νοσοκομείου και εγώ Επιμελητής και άμεσος συνεργάτης του αείμνηστου Ηλία Πολίτη, Διευθυντή του Εθνικού Κέντρου Αιμοδοσίας και Παρασκευής Παραγώγων Αίματος στο Κρατικό Νοσοκομείο Νικαίας Πειραιώς.

Από τότε αρχίζει μια αγαστή συνεργασία στα θέματα της αιμοδοσίας. Σ' αυτό συνετέλεσε και ο αείμνηστος Ηλίας Πολίτης, ο οποίος μου μίλησε για τη μεγάλη επιστημονική προσωπικότητα της Τίτικας η οποία εν τω μεταξύ ανέλαβε τη Διεύθυνση του Κέντρου Αιμοδοσίας του Λαϊκού Νοσοκομείου.

Η συνεργασία του Κέντρου μας με το Κέντρο Αιμοδοσίας του Λαϊκού Νοσοκομείου ήταν άριστη, συμβάλλοντας μαζί με τα υπόλοιπα Κέντρα τα μέγιστα στην επιτυχία των σκοπών της αιμοδοσίας, όπως η εθελοντική αιμοδοσία και η παρασκευή παραγώγων του αίματος. Αυτό οφείλεται αποκλειστικά στον μεγαλύτερο αιματολόγο μας, Ηλία Πολίτη.

Κατά τη διάρκεια της συνεργασίας μας παρατήρησα πολλές φορές την ιδιαίτερη αυταναμία και φροντίδα που έδειχνε η Τίτικα στην ομάδα των αιμορροφιλικών. Μάλιστα, όταν αρχίσαμε να παρασκευάζουμε παράγωγα του αίματος μας ζητούσε να επισπεύσουμε την παρασκευή προϊόντων πήξεως. Ήταν παρούσα σε κάθε εκδήλωση που αφορούσε τους αιμορροφιλικούς.

Η επιστημονική της κατάρτιση στα θέματα της Αιματολογίας ήταν τεράστια και διε-

θνώς αναγνωρισμένη, κάτι που αποδεικνύεται από τις συνεχείς προσκλήσεις της στα διεθνή συνέδρια.

Εξόχως σημαντικό είναι ότι η Τίτικα συνέβαλε τα μέγιστα στη διατήρηση του Εθνικού Κέντρου Αιμοδοσίας και Παρασκευής Παραγώγων Αίματος. Κατόπιν εντολής του Υπουργείου μετέβη στο Κέντρο μας μαζί με την Επιμελήτρια του Κέντρου Αιμοδοσίας του Λαϊκού κ. Πόπη Λουίζου, προκειμένου να παρέχει την υποστήριξή της μετά τη θυσία του Ηλία Πολίτη στον βωμό της υπευθυνότητας.

Η συμβολή τους ήταν καθοριστική διότι την εποχή εκείνη οι εργαζόμενοι στο Κέντρο είχαμε κυριολεκτικά καταρρεύσει. Με την τεράστια πείρα της και τις γνώσεις της πέτυχε να μας επαναφέρει και να μας δώσει κουράγιο για να συνεχίσουμε το έργο μας. Η αγάπη της για την Αιμοδοσία ήταν τόσο μεγάλη που μετά τη συνταξιοδότησή της συνέχισε να προσφέρει τις υπηρεσίες της στον Ε.Ο.Φ. ως πρόεδρος της επιτροπής ελέγχου βιολογικών προϊόντων. Επίσης, της ανετέθη η προεδρία του Συμβουλίου του Εθνικού Κέντρου Αιμοδοσίας και Παρασκευής Παραγώγων Αίματος, μετά τη μετεγκατάστασή του από το νοσοκομείο της Νικαίας στους Θρακομακεδόνες.

Εν γένει η συμβολή της στο έργο της Αιμοδοσίας ήταν τόσο μεγάλη που θα μείνει ανεξίτηλη στο πέρασμα του χρόνου. Τίτικα, ήπιαμαι πάρα πολύ που δεν μπόρεσα να σ' αποχαιρετήσω από κοντά, να σου πω το στερνό αντίο και να σ' ευχαριστήσω για όσα έχεις προσφέρει στην Αιμοδοσία και στον φίλο σου Σκαλούμπακα, όπως σου άρεσε να με προσφωνείς.

Καλό σου ταξίδι!

Αποχαιρετισμός στην Τιτίκα

Tns Σοφίας Αρώνη

Τιτίκα Μανδαλάκη, μια ιέρεια της Αιμοδοσίας - Αιμορροφιλίας!

Η καριέρα της άρχισε στη Β΄ Παθολογική Κλινική του Ιπποκράτειου Νοσοκομείου, υπό τον αείμνηστο Καθηγητή Αρκάγαθο Γούτα, τον οποίο ποτέ δεν ξέχασε και πάντα μνημόνευε στις αναφορές της. Το 1966 απέκτησε την ειδικότητα της Αιματολογίας δίπλα σ' έναν άλλο γίγαντα, τον αείμνηστο Καθηγητή της Αιματολογίας, Ιπποκράτη Τσεβρένη, ο οποίος είχε ήδη ιδρύσει το πρώτο Κέντρο Αιμορροφιλίας στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο της Αθήνας. Την ευθύνη αυτού του Κέντρου ανέλαβε η Τιτίκα Μανδαλάκη η οποία μετέπειτα εκπαιδεύτηκε σε Κέντρα Αιματολογίας της Ζυρίχης και του Παρισιού.

Το 1971 ανέλαβε τη διεύθυνση του Κέντρου Αιμοδοσίας του Λαϊκού Νοσοκομείου, το οποίο και ανέδειξε ως το μεγαλύτερο Κέντρο Αιμορροφιλίας της Ελλάδας, δεδομένου ότι πολλοί από τους ασθενείς της την ακολουθούσαν από το Ιπποκράτειο στη νέα της θέση, κι έτσι το όνομά της συνδέθηκε άρρηκτα με την αιμορροφιλία. Πολύ γρήγορα έγινε Υφηγήτρια του Πανεπιστημίου της Αθήνας με θέμα διατριβής «τα αιμορραγικά νοσήματα».

Η Τιτίκα Μανδαλάκη ήταν ένα από τα ιδρυτικά μέλη της Ελληνικής Αιματολογικής Εταιρείας και Πρόεδρος της κατά το χρονικό διάστημα 1986-1988. Σ' όλο το διάστημα της επιστημονικής της καριέρας υπήρξε ιδρυτικό κι ενεργό μέλος πολλών ελληνικών και διεθνών επιστημονικών εταιρειών, κι οργανώτρια ελληνικών και διεθνών επιστημονικών συνεδρίων. Σημαντικό ήταν το διδακτικό έργο της σε φοιτητές Ιατρικής, ειδικευόμενους και ειδικευμένους αιματολόγους κι επισκέπτριες αδελφές, ενώ πλούσιοι ήταν και το ερευνητικό της έργο με δημοσιεύσεις

και ανακοινώσεις στον ελληνικό και ξένο ιατρικό Τύπο.

Δυναμική, μαχητική, αεικίνητη, ακούραστη, συμμετείχε στην ίδρυση του Συλλόγου των Αιμορροφιλικών (ΣΠΕΑ) μαζί με δυο άλλες μορφές της εποχής, τον Ιπποκράτη Τσεβρένη και τον Ηλία Πολίτη. Το ίδιο έτος, ο Σύλλογος εντάχθηκε στην Παγκόσμια Οργάνωση Αιμορροφιλίας (WFH) και το 1989 έγινε μέλος της Ένωσης Ευρωπαϊκών Συλλόγων Αιμορροφιλίας (EHC). Σε όλη τη διάρκεια της καριέρας της, η Τιτίκα Μανδαλάκη ήταν κατ' αποκλειστικότητα κοντά και πίσω από τις εργασίες του Συλλόγου, που ήταν το αδιαμφισβήτητο βασίλειό της.

Η Τιτίκα Μανδαλάκη, έξυπνη, με ειδική κι ευρεία παιδεία, γλιυκιά, προσηνής, μελίρρυτη, καλοσυνάτη, πνευματώδης αλλιά και καυστική όταν χρειαζόταν, αφουγκραζόταν τον ασθενή αλλιά και γινόταν ύαινα για να υπερασπισθεί τα δικαιώματά του. Είχε μια εκπληκτική μνήμη κι είχε φωτογραφίσει τη ζωή της ολόκληρη, τους ανθρώπους που γνώρισε, τις μάχες που έδωσε, τα περιστατικά που βίωσε! Στις συνεδριακές αίθουσες έπιανε πάντα μια θέση στην πρώτη σειρά του αμφιθέατρου, σαν καλή μαθήτρια, και παρακολουθούσε ευλαβικά τους ομιλητές! Ήταν σαν να έκανε recording! Είχε τη γενική αποδοχή κι αναγνώριση. Όλοι οι σύγχρονοί της, αλλιά και οι κοντινοί της άνθρωποι, την αποκαλούσαν «Τιτίκα» γιατί την ένιωθαν τον δικό τους άνθρωπο! Κέρδιζε τους πάντες από την πρώτη επαφή! Ήταν από τις λίγες γιατρίνες που έκαναν γνωστή την Ελλάδα στο εξωτερικό για το επιστημονικό της έργο! Ήταν η αμπασαντόρισα της Ελλάδας στο εξωτερικό κι η μάνα των αιμορροφιλικών στο εσωτερικό!

Ωστόσο, πίστευε κι είχε εμπιστοσύνη στο δικό της ένστικτο, τα δικά της συναισθήμα-

τα, τις δικές της καλές προθέσεις, κι ήταν ιδιαίτερα διστακτική, δύσπιστη και συγκρατημένη σε κάθε καινούργιο στον χώρο, μέχρι να τον γνωρίσει καλά και να βεβαιωθεί ότι νοιάζεται για τον άρρωστο και δουλεύει για το καλό του! Όσο ήταν στα πράγματα, η αιμόσταση κι η αιμορροφιλία είχαν πάντα τον χώρο τους στα εκπαιδευτικά προγράμματα της Αιματολογικής Εταιρείας.

Πέρασαν κάποια χρόνια για να με αποδεχτεί, όμως τελικά συνδεθήκαμε ιδιαίτερα στα αμφιθέατρα των μικρών συνεδρίων της αιμορροφιλίας κι αιμόστασης. Πολλά βράδια, κουβεντιάζαμε για ώρες παίρνοντας το δείπνο μας σε κάποια άκρη εστιατορίου, μετά από μια κοπιώδη συνεδριακή ημέρα.

Ήταν ανεξάντλητη! Ήταν θησαυρός γνώσεων και εμπειριών. Για μένα ήταν πάντα η «Κυρία Μανδαλάκη», αυτή που ρύθμιζε τα πράγματα στην αιμοδοσία-αιμόσταση, αυτή που στάθηκε δίπλα στον Σύλλογο των Αιμορροφιλικών για δεκαετίες!

Όμως, τώρα... θα αποχαιρετήσω την «Τιτίκα των νιάτων μου», θα της ευχηθώ καλό παράδεισο και καλή αντάμωση σε έναν άλλο κόσμο καλύτερο από αυτόν. Η συγκυρία του φευγιού της με την πανδημία του κορονοϊού θα στερήσει από τον κόσμο την ευκαιρία να την τιμήσει με μια τελετή ανάλογη του ύψους της. Αντ' αυτού, θα της πούμε το ύστατο αντίο στην τελευταία της κατοικία από το περιοδικό του Συλλόγου που με τόσο πάθος και επιμονή στήριξε.

Στα παιδιά και τα εγγόνια της, εύχομαι τα θερμά μου συλλυπητήρια, να είναι καλά και να τη θυμούνται πάντα με αγάπη και υπερηφάνεια!

Τιτίκα, καλή αντάμωση!

ΥΓ. Η Τιτίκα Μανδαλάκη δεν χωράει σε 600 λέξεις! Συγχωρέστε με!

Better Health, Brighter Future

Αγωνιζόμαστε διαρκώς για μια καλύτερη υγεία

Η Takeda είναι μία βιο-φαρμακευτική εταιρεία με ηγετική θέση παγκοσμίως και με έδρα την Ιαπωνία, έχοντας ως βάση σταθερές αξίες και προσανατολισμό στην Έρευνα και Ανάπτυξη.

Οι προσπάθειές μας για Έρευνα και Ανάπτυξη επικεντρώνονται σε τέσσερις θεραπευτικούς τομείς - την Ογκολογία, τη Γαστρεντερολογία, τη Νευρολογία και τις Σπάνιες Νόσους, καθώς και σε επενδύσεις που στοχεύουν στα Παράγωγα Αίματος και στα Εμβόλια.

Δεσμευόμαστε να βελτιώνουμε την ποιότητα ζωής των ασθενών αναπτύσσοντας υψηλής καινοτομίας φάρμακα που διατίθενται σε περίπου 80 χώρες και γεωγραφικές περιοχές παγκοσμίως.

Παραμένουμε προσηλωμένοι στις βασικές μας αξίες: Ακεραιότητα, Αμεροληψία, Εντιμότητα και Επιμονή, θέτοντας πάντα τους ασθενείς στο επίκεντρο της προσπάθειάς μας. Προσβλέπουμε να προσφέρουμε Καλύτερη Υγεία και ένα πιο Λαμπρό Μέλλον στους ασθενείς σε όλο τον κόσμο.

www.takeda.gr

«Κυρά μου, καλωσήλθες!»

Της Μαρίας Μουλανά

Η πρώτη κουβέντα μαζί με το πρώτο χαμόγελο και τη διάγνωση, που με υποδέχθηκαν σε ένα δωματάκι του Λαϊκού το 1988, μετά την πρώτη περιπέτεια.

Δεν χρειάστηκα περισσότερα, για να σου εμπιστευθώ τη ζωή μου αγαπημένη Τιτίκα Μανδαλάκη.

Δεν χρειάστηκα περισσότερα, για να σε ακολουθήσω στον επίπονο αλλιά και υπέροχο συνάμα κόσμο της Ιατρικής, που τόσο αγέρωχα υπηρέτησες τιμώντας αριστοτεχνικά τον όρκο του Ιπποκράτη δίπλα σε όλους και στον καθένα και την καθημιά ξεχωριστά, ακούγοντας τον σωματικό πόνο και ακουμπώντας την ψυχή.

Κόρη δυο σπουδαιών ιατρών, υπήρξες για όλους μα και για μένα προσωπικά **πολίτιμη, πνευματώδης, ευγενής, δοτική, ξεχωριστή, ακούραστη, πρότυπο γιατρού και ανθρώπου, δασκάλου και μαχήτριας**, όταν ξετύλιγες τόσο ζωντανά σε κάθε συνάντησή μας την ιστορία της Ιατρικής Αθήνας, καθώς έβαζες και συ τα λιθαράκια σου τόσο στα δρώμενα όσο και στην έρευνα, για να τη χτίσεις...

Και δεν έμεινες εκεί... Έδωσες υπόσταση στη σπανιότητα της νόσου μας, εμπνεύστηκες και προώθησες τη δημιουργία του Συλλόγου Αιμορροφιλικών, τον στήριξες, μας στήριξες και εκεί κι όχι μόνο τους/τις πάσχοντες/πάσχουσες αλλιά και τις μητέρες, τις κόρες, τις οικογένειες...

Απροσποίητη, παθιασμένα διεκδικητική και

αυστηροδίκαιη συμπαραστάτρια σε αγώνες με την Πολιτεία για την αναγνώριση του αυτονόητου, την καταπολέμηση του στίγματος και συνάμα τόσο στοργική μητέρα σε όλα όσα μας πόνεσαν και πλήγωσαν...

Ήσουν ταυτόχρονα η γυναίκα που θαύμασα, που δεν έμεινε μόνο στην επιστήμη, η μητέρα δύο υπέροχων παιδιών που ίσως τα στερήθηκες για χάρη μας κάποιες στιγμές, που λιαχταρούσε να πιάνει το χέρι του συζύγου της μετά από δεκαετίες κοινής ζωής και να ονειρεύεται έναν καλύτερο κόσμο, ακόμα εφικτό...

Ήσουν η αγκαλιά και ταυτόχρονα το χτύπημα του χεριού στο τραπέζι, το γαργάλημα στα πέλιμα, για να πάμε πιο μακριά από αυτό που εμπόδιζε το σώμα.

Προσυπογράφω τα λόγια του Μανώλη Σπανάκη, του αγαπημένου σου εκδότη της *Ηχούς της Βιάννου*, όταν σημείωνε την ημέρα του φευγιού σου: **«"Κοιμήθηκε" το σώμα της. Γιατί όλα τα υπόλοιπα (ψυχή, συναισθήματα και αρετές) είναι (και θα είναι) εδώ, παρόντα. Άλλωστε πάντα ήταν ένας διαρκής ενεστώτας: δίνω, δωρίζω, γιατρεύω, φιλιανθρωπώ, χαμογελώ, κρίνω, αγαπώ και εκατοντάδες ακόμη ρήματα ουσίας και προσφοράς».**

Το ευχαριστώ όλων μας μοιάζει πια πολύ λίγο...

Θα είσαι πάντα μέλος της οικογένειάς μας, το φυλαχτό μας και η φωνή να προχωρήσουμε κι εσείς πονάμε κι εσείς πολεμά ένα

σώμα, που δεν διαλέξαμε...

Είμαστε περήφανοι και πλούσιοι που υπήρξες στις ζωές μας και τις φώτισες τόσο απλόχερα!

Η Έμυ, ο Γιώργος και οι εγγονές σου ασβρουν στη σκέψη μας παρηγοριά...

Καλό ταξίδι κόρη της Κρήτης, η Βιάννος μπορεί να σε έχασε σήμερα αλλιά σε κερδίζει ο ουρανός...

Καλό Παράδεισο έστω και από 'δω, ανάβουμε νοερά φλόγα στο κεριά και σκεφτόμαστε πως

«Ίσως την ώρα που σκέφτεσαι πως όλα τελειώσαν, ν' αρχίζουν πάλι, γύρω από τη φωτιά, που σιγόκαιγε παρά τη βροχή, παρά τα μη, που έβαζε το σώμα. Γυρίζοντας σελίδα, μια σκηνή αποκαλύπτεται της θυσίας, που πόνεσε της ιστορίας, που βαφτίστηκε παρελθόντου παρόντος, που άφησε τα γκέμια στο όνειρο. Ίσως την ώρα που σκέφτεσαι πως όλα τελειώσαν, να αρχίζουν πάλι».

στίξη η [stíksi]: Η χρησιμοποίηση ειδικών σημαδιών στο γραπτό λόγο, που μας δείχνουν πού και πόσο πρέπει να σταματήσουμε και πώς πρέπει να χρωματίσουμε τη φωνή μας, για να αποδώσουμε σωστά το νόημα:

Σημεία στίξης, η τελεία (.), η επάνω / άνω τελεία (·), το κόμμα (,), το ερωτηματικό (;), το θαυμαστικό (!), η διπλή τελεία (:)

Η τελεία σιγμή ή απλώς τελεία (.)· σημειώνεται εκεί όπου τελειώνει περίοδος, δηλ. τμήμα του λόγου που περιέχει ένα ακέραιο νόημα.

πήξη η [píksi]: η μεταβολή ενός υγρού, ρευστού σώματος σε στερεό.

Σημεία Στίξης

Καμπάνια ενημέρωσης για την αιμορροφιλία

**Τα ερωτηματικά
είναι πολλά.**

Γιατί;

**Πώς θα τα καταφέρω;
Θα μπορέσω να έχω
φυσιολογική ζωή;**

Η απάντηση είναι μία!

**Ναι! Θα τα καταφέρεις!
Μπορείς να έχεις μια
φυσιολογική ζωή!**

Τελεία.

**Ενημερώσου. Ρώτα τον γιατρό σου
πώς μπορείς να βάλεις μια τελεία
στα ερωτηματικά. Ρώτα πώς θα μπορέσεις
να θαυμάσεις τη ζωή όπως σου αξίζει!**

Μαμά...

Του Ετεοκλή Πόκα

Πρωινό 8ης Απριλίου 2020...

Τηλέφωνο από την Εύη...

Έχω άσχημα νέα... πέθανε η Μανδαλάκη...

Τηλέφωνο στον Βόλο: «Κώστα, η μαμά έφυγε». Λίγα λόγια, βαριά, πόνος, δάκρυα...

Ναι, γνωρίζαμε για την επιδείνωση της υγείας της αλλά η είδηση της εκδημίας της μας πάγωσε, μας πόνεσε!

Εμείς οι ηλικιακά μεγαλύτεροι είχαμε δύο μαμάδες: τη βιολογική και μια δεύτερη, την εκληπούσα. Δεν την αποκαλούσαμε μαμά παρά μεταξύ μας: μίλησα με τη μαμά, σε θέλει η μαμά, πήγαινε, η μαμά μου είπε...

Κάποια στιγμή επιδεινώνεται η υγεία της. Εισάγεται στο Αττικό. Πάω να της ευχηθώ περαστικά. Έξω από τον θάλαμο μιλάω στον Γιώργο: «Γιώργο, ξέρεις τι σημαίνει για μας η μαμά σου;».

«Βέβαια, ξέρω ότι έχω πολλή αδέρφια, σας έχει όλους σαν παιδιά της!».

Ναι, με μια φράση τα είπε όλα.

Τα τελευταία χρόνια οι γιατροί και όσοι ασχολούνται με την υγεία μιλούσαν για την ποιότητα ζωής των ασθενών. **Η μαμά το είχε κάνει πράξη από τη δεκαετία του '60.** Δηλαδή να έχουμε την καλύτερη δυνατή περίθαλψη, την καλύτερη δυνατή φροντίδα σε όλα τα επίπεδα!

Με φρόντιζε από μικρό παιδάκι. Έφτασα 58, φροντίδα άνω του μισού αιώνα! Κάποια στιγμή όταν ήμουν 22-23 ετών φοιτητής, μου λέει: «Θα ασχοληθείς με –τη μεγάλη της αγάπη– τον Σύλλογο. Μπορείς να βοηθήσεις».

«Μα...» ψέλλισα, «δεν γνωρίζω τίποτα από αυτά».

«Θα κάνει αυτό που σου λέω».

«Εντάξει» λέω.

Σκέφτηκα: «Θα πάω για μερικούς μήνες και μετά θα παραιτηθώ». Τελικά ασχολήθηκα περίπου 25 χρόνια βοηθώντας όσο μπορούσα. Έτσι είχα την ευλογία, λόγω της συχνότατης συνεργασίας μαζί της, **να ζήσω από κοντά το μεγαλείο της ψυχής της και το αμέριστο ενδιαφέρον για όλους εμάς!**

Επικοινωνώ με τον Γιώργο για συλλυπητήρια. Μεταξύ άλλων μου λέει: «Θα σου λείψουν οι φωνές της;».

«Ναι, θα μου λείψουν!». Μας φώναζε, δεν μας ενοχλούσε όμως γιατί ξέραμε ότι το έκανε από αγάπη. Εξάλλου, μετά τις φωνές, οι νουθεσίες: «Γιατί το έκανες αυτό βρε παιδάκι μου;».

Όμως δεν φώναζε μόνο **σε εμάς**, αλλά και **για εμάς**. Είχα γίνει μάρτυρας πολλών φωνών σε πολιτικούς, πολιτειακούς παράγοντες, γιατρούς και συνεργάτες. Διεδικούσε πάντα το καλύτερο

δυνατό για τα παιδιά της, για εμάς!

Πάντα με ρωτούσε: «Τι κάνει η κυρά σου; Το παιδί; Πώς είναι τα πράγματα στη δουλειά σου; Έμαθα ότι ο τάδε δεν είναι καλά, μάθε τι κάνει και κοίτα τι μπορείτε να κάνετε γι' αυτόν».

Τον τελευταίο καιρό μού τηλεφωνούσε συχνά. «Πότε θα έρθετε;».

«Θα μιλήσω με τη Μαρία να δει τις εφημερίες της και θα έρθουμε». Πηγαίναμε. Μας υποδεχόταν με μεγάλη χαρά! Λικεράκι, γλυκάκια, μας κρατούσε τα χέρια και μας μιλούσε! Χείμαρρος! Θύμησες ακόμη και από τη γερμανική κατοχή! Για πρόσωπα και γεγονότα. Κουβέντες πολλές. Χαιρόμασταν πολύ και φεύγαμε με μια γλίκα. Αναρωτιόμασταν «μα πώς τα θυμάται όλα αυτά;».

Φεύγοντας στο ασανσέρ έλεγα: «Μαρία, πρέπει να τα καταγράψουμε όλα αυτά, είναι η ζωντανή ιστορία μας». Συμφωνούσε, αλλά δεν το κάναμε ποτέ, δυστυχώς! Όμως είναι ζωντανά τα λόγια στη σκέψη μας.

Μετά από λίγο καιρό, τηλέφωνο: «Πότε θα έρθετε;».

«Ναι, θα έρθουμε...». Μακάρι να ερχόμασταν πιο συχνά, να ακούγαμε περισσότερα.

Οι στιγμές όμως αυτές είναι τόσο πολύτιμες για εμένα!

Θα μείνουν ανεξίτηλες στη μνήμη μου για όλη μου τη ζωή!

Έχασα τη βιολογική μου μαμά πριν από πολλά χρόνια, Απρίλιο μήνα...

Τώρα χάνω τη δεύτερη μαμά μου, Απρίλιο μήνα...

Όμως, είμαι σίγουρος ότι και εκεί –στην Άνω Ιερουσαλήμ– που πήγες, θα νοιάζεσαι πάλη για μας!

Καλό Παράδεισο μαμά, θα σε θυμάμαι με ευγνωμοσύνη και αγάπη για πάντα!

Κοπή πίτας του ΣΠΕΑ το 2000, επί προεδρίας Ετεοκλή Πόκα

Στην αξέχαστη «μαμά» μας

Του Κώστα Γρηγοριάδη

Ο πλούτος της ελληνικής γλώσσας σε λέξεις και έννοιες είναι τεράστιος.

Εν τούτοις μου είναι πολύ δύσκολο για να περιγράψω στην ολότητά του, τι σημαίνει για μένα η Τιτίκα Μανδαλάκη, η δεύτερη μη βιολογικά «μητέρα» μου.

Σαν... παλιός χρονολογικά ασθενής με αιμορροφιλία, η ζωή μου από τη γέννησή μου ταυτίστηκε με την προσφορά της Τιτίκας Μανδαλάκη σε ιατρικό αλληλά και ανθρώπινο επίπεδο.

Όλα, σε υπερθετικό βαθμό!

Υπάρχουν στη μνήμη μου, όλα χαραγμένα σαν κινηματογραφική ταινία, ειδικά όταν πρωτοπάτησα το πόδι μου στο Κέντρο Αιμορροφιλικών του Λαϊκού Νοσοκομείου, του δεύτερου... σπιτιού μου.

Εκεί που με τη φροντίδα της και με τα λίγα ιατρικά εφόδια, το πλάσμα, τη νοβαλιζίνη και τον πάγο (ξέρουν οι παλιοί) παλέψαμε και τα καταφέραμε μέχρι σήμερα που οι συνθήκες για τη νόσο είναι από κάθε άποψη καλύτερες.

Όλα αυτά όμως δεν έγιναν από μόνα τους. Η «μαμά» μας ήταν εκεί για εμάς κάθε στιγμή που θα τη χρειαζόμασταν όταν πονούσαμε, για να μας δώσει το φάρμακό μας, το

κουράγιο της, την αγάπη της, πάντα με εκείνο το χαμόγελο στο πρόσωπό της, που δεν έφευγε ποτέ από τα χείλη της.

Πέρασε πολλή μαζί μας, χαιρότανε για όλους μας, αλληλά είμαι σίγουρος και πως έκλαψε και για όλους μας. **Σήκωσε μαζί μας βαρύ σταυρό**, όχι μόνο για την ίδια την αιμορροφιλία, αλληλά και τα απότοκα νοσήματα που προέκυψαν κατά τη θεραπεία της.

Ήταν μόνη της στο να διαχειριστεί κάτι τρομακτικό και ανιάτο που θα αποδεκίτιζε τη μικρή μας κοινότητα. Να βρει το σωστό τρόπο να μιλήσει στους γονείς για να σταθούν δυνατοί δίπλα στα παιδιά τους. Έβλεπε να φεύγουν παιδιά που μεγάλωσε και ταυτόχρονα έβρισκε τον τρόπο να μας εμπυχώνει και να συνεχίζει να μάχεται για εμάς.

Δεν έμεινε όμως μόνο στο ιατρικό κομμάτι η Τιτίκα Μανδαλάκη, **ένας ουμανιστής βαθιά δημοκρατικός και ιδεολόγος άνθρωπος σαν κι αυτήν** δεν θα μπορούσε παρά να μας διδάξει πως κανένας μόνος του δεν θα μπορέσει να καταφέρει κάτι στη ζωή του παρά μόνο μέσα από τη συλλογική μάχη και διεκδίκηση.

Έτσι λοιπόν μπήκαν τα θεμέλια για την ιδέα

της ύπαρξης ενός Συλλόγου Αιμορροφιλικών, όπου μαζί με μερικούς ακόμη αιμορροφιλικούς πρωτοπόρους σε μαχητικότητα και ιδέες, σε δύσκολες εποχές στα μέσα της δεκαετίας του '60 ιδρύθηκε ο ΣΠΕΑ.

Η «μαμά» μας, όμως, ξεχώρισε και για κάτι άλλο, εξίσου σπουδαίο.

Δημιούργησε δίπλα της ομάδες γιατρών, νοσηλευτών αλληλά και εθελοντών που τους μπόηλιασε το όραμά της. Όλοι τους ενστερνίστηκαν το όραμά της, για να κάνουν τη ζωή των αιμορροφιλικών καλύτερη.

Τη σκυτάλη της προσφοράς της, την παίρνει ο ένας μετά τον άλλον από γιατρούς μέχρι και νοσηλευτικό προσωπικό για να έχουμε την καλύτερη φροντίδα κάθε στιγμή της ημέρας σε κάθε τι που θα μας απασχολήσει.

Μάθαμε όλοι από αυτήν να είμαστε δυνατοί και να παλεύουμε.

Και θα το κάνουμε μέχρι το τέλος όλοι οι αιμορροφιλικοί ασθενείς, έχοντας την πυξίδα και κρατώντας τη μνήμη και το όραμά της ζωντανό.

Προσωπικά το προσπαθώ κάθε μέρα «μαμά».

Οι άνθρωποι φεύγουν, οι μνήμες και τα έργα τους μένουν

Του Δημήτρη Αντωνιάδη

Η Τιτίκα Μανδαλάκη ποτέ δεν θα φύγει από τη μνήμη μου. Σημαντικές στιγμές είναι συνδεδεμένες μαζί της. Μνήμες ανεξίτηλα χαραγμένες και στιγματισμένες από την παρουσία της και τη στάση ζωής που επιδείκνυε σε κάθε μας επαφή. Κοινωνική και ιατρική. Στο νοσοκομείο, στον ΣΠΕΑ, στο σπίτι της.

Ένας ιατρός που ποτέ δεν είδα ως τέτοιο. Ο λόγος της εγκάρδιος, υποστηρικτικός, επι-

βλητικός και όταν το απαιτούσαν οι καταστάσεις, δυναμικός και πνευματώδης.

Πάντα είχε μια αγαλιά να μου κάνει. Μια συμβουλή για να με προσπατήσει. Κουράγιο, στα δύσκολα να μου δώσει. Χείρα βοήθειας σε προβλήματα να μου τείνει. Κουβέντες με ιστορίες να μου πει.

Η αγάπη της για τα «παιδιά» της στο Κέντρο του Λαϊκού, το ενδιαφέρον της για τα προ-

βλήματά μας, η πρωτοποριακή οργάνωση του Κέντρου, το ανεπτυγμένο στο έπακρο αίσθημα ευθύνης και αλληλεγγύης, η σοβαρότητα και ευθύνη της, η καθοδήγησή της, η ανιδιοτελής προσφορά της, ήταν λίγα από τα πολλά χαρακτηριστικά της.

Ένας ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ. ΑΞΕΧΑΣΤΗ. Σου οφείλουμε πολλά.

Καλό σου ταξίδι!

Η Τιτίκα Μανδαλάκη όπως τη γνώρισα

Του Θεοδωρή Ταχταρά

Συμβαίνει στη ζωή να γνωρίσεις ανθρώπους που όχι απλά σε σηματοδεύουν, αλλά μέσα από τη ζωή και το έργο τους σε καθοδηγούν σε μια πορεία που στα έσχατα του βίου σου, στον αποθλιωτισμό της ζωής, εκτιμάς τη συμβολή τους στη διαμόρφωση της δικής σου πορείας. Μιας πορείας που συστατικά της στοιχεία αποτελούν ο ανθρωπισμός, η ανιδιοτελής προσφορά, η αλληλεγγύη, η υλική και πνευματική στήριξη.

Τέτοιοι άνθρωποι δεν είναι μόνο οι πολιτικοί και πνευματικοί άνθρωποι, οι φιλόσοφοι και οι στοχαστές. Άνθρωποι που επιχειρούν να απαντήσουν σε θεμελιώδη ερωτήματα της ζωής. Ανάμεσά μας, υπάρχουν απλοί καθημερινοί άνθρωποι που με την ατομική και συλλογική τους δράση αποδεικνύονται πιο αποτελεσματικοί από τους ανθρώπους της θεωρίας.

Αρκεί ένα βλέμμα πάνω τους ώστε η πορεία σου να χαράσσεται όμοια προς έναν ανώτερο σκοπό. Για έναν τέτοιο άνθρωπο θέλω να σας μιλήσω σήμερα, ο οποίος προσέφερε τόσα πολλά στην επιστήμη που υπηρέτησε, την Ιατρική, αλλά και μέσω αυτής σε αυτούς που η επιστήμη απευθύνεται: στους ασθενείς.

Ήδη η επιστημονική της κατάρτιση και η προσφορά της στην πρόοδο της επιστήμης στον τομέα που ασχολήθηκε, αρκούν για να την κατατάξουν πολύ ψηλά στη μακρά λίστα των ανθρώπων που προηγήθηκαν ή ακολουθήσαν τα επόμενα χρόνια. Ωστόσο, από την εικόνα θα έλειπαν τα ιδιαίτερα ιχνοστοιχεία που συμπληρώνουν την ήδη σημαντική απεικόνιση, στην πραγματικά άρτια εικόνα: τα ανθρωπιστικά στοιχεία.

Γιατί η Τιτίκα Μανδαλάκη δεν ήταν μόνο μια καταρτισμένη γιατρός, ήταν ένας ολοκληρωμένος άνθρωπος. Μόλις πρόσφατα και μετά την απώλειά της, έμαθα από δημοσίευμα σε περιοδικό της ιδιαίτερης πατρίδας της τον βίο της πριν τη γνωρίσω. Τη ζωή της στον τόπο καταγωγής της. Δεν με ξάφνιασαν όσα διάβασα γιατί καταλάβαινα πως έτσι έπρεπε να είχαν γίνει. Ξαφνιάστηκα για τα πολλά ενδιαφέροντά της.

Τη γνώρισα στα τέλη της δεκαετίας του 1960, όταν έφηβος εγκαταστάθηκα στην Αθήνα. Ήταν μια ρευστή εποχή όπου η γνώση γύρω από την ασθένεια της αιμορροφιλίας ήταν περιορισμένη. Ελληνής ήταν και η ενημέρωση των οικείων των νοσούντων, οι οποίοι είτε δεν αντιλαμβάνονταν τη βαρύτητα της ασθένειας είτε την αντιμετώπιζαν με λάθος τρόπο. Όντας αδελφός αιμορροφιλικού (η περίπτωση αναφέρεται ως μία βαριάς μορφής) έζησα τη θολή εικόνα που είχε δημιουργήσει η άγνοια γύρω από βασικά θέματα για την αντιμετώπιση της ασθένειας. Είδα τον αδελφό μου να κινδυνεύει αρκετές φορές τη δεκαετία του '50 από πρακτικές γιατρών της επαρχίας αντίθετες από αυτές που μετέπειτα θεωρήθηκαν ουσιαστικές και απαραίτητες.

Αργότερα, όταν είχα την ευκαιρία να γνωρίσω περισσότερους ασθενείς, ειδικά αυτούς που διαβίωσαν στην επαρχία, διαπίστωσα τη γενικότητα του προβλήματος.

Στην αντιμετώπιση αυτού του «βιβλικού» χάους η παρουσία της Τ. Μανδαλάκη υπήρξε καταλυτική. Μολονότι το πρόβλημα με αφορούσε κατά κάποιο τρόπο έμμεσα και οι ώρες εργασίας εκείνη την εποχή ήταν πολλές, δεν μου διέφυγε η τιτάνια προσπάθεια που ξεκίνησε εκείνα τα χρόνια. Η προσπάθεια να μπει μια τάξη μπορεί να συγκριθεί με όσα περιγράφονται στα πρώτα κεφάλαια της βιβλικής «Γενέσεως». Εκεί όπου από το χάος σε λίγες μόνο μέρες μπήκε τάξη, εδώ όμως χρειάστηκαν χρόνια και μάλιστα χωρίς θεική παρέμβαση.

Από τους πρώτους που πίστεψαν στις ικανότητές της, την ηθική της ακεραιότητα και την ανθρωπιστική διάσταση που έδινε στον αγώνα, ήταν ο αδελφός μου. Έτσι λοιπόν ήμουν ενήμερος καθημερινά για την πορεία της προσπάθειας. **Ένας αγώνας στον οποίο συστρατεύθηκαν πολλοί ασθενείς, πολλοί από το νοσηλευτικό προσωπικό και άλλα άτομα εμπνεόμενοι από το παράδειγμα της Τ. Μανδαλάκη.**

Δυστυχώς, υπήρξαν ελάχιστοι (και από τους ασθενείς) που προσπάθησαν με διάφορους θεμιτούς ή αθέμιτους τρόπους να στρέψουν αλλού τα πράγματα εξυπηρετώντας εν αγνοία ιδιοτελή συμφέροντα. Θεωρώ επιβεβλημένη τη μικρή παρένθεση, ώστε να καταλάβουμε όλοι τον αγώνα που δόθηκε τότε σε αντίξοες συνθήκες. Πάντα θα θυμάμαι ακόμα και αυτές τις δύσκολες ώρες του τότε, το χαμογελαστό πρόσωπο ενός πράου αλλού, όταν οι περιστάσεις το απαιτούσαν, μαχητικού ανθρώπου.

Τα χρόνια περνούσαν, όλα μεταλλάσσονταν προς το καλύτερο. Η δημιουργία ειδικού χώρου νοσηλείας αιμορροφιλικών αρχικά στο Ιπποκράτειο και αργότερα στο Λαϊκό, η ίδρυση του Συλλόγου Προστασίας των εν Ελλάδι Αιμορροφιλικών, η συνεργασία με παρόμοιους Συλλόγους του εξωτερικού και η συμμετοχή σε συνέδρια ήταν επιτεύγματα μιας συλλογικής προσπάθειας, αλλά όπως συμβαίνει και με τα μέλη του ανθρωπίνου σώματος, απαιτείται ένας νους.

Ο χώρος δεν μου επιτρέπει να επεκταθώ και ίσως ήδη έχω κάνει κατάχρηση. Αλλά θα θεωρούσα σοβαρότατη παράλειψη να μη μιλήσω για το «πίσω» από την Τ. Μανδαλάκη. Τη θαυμάσια και γλυκύτατη μητέρα της, τον εξαιρετικό σύζυγό της Τάσο Γιαννιτσιώτη, διακριτικό αρωγό στην προσπάθειά της. Όλη την οικογένειά της που κρατούσε την πόρτα πάντα ανοιχτή στους αιμορροφιλικούς και κυριολεκτικά όλο το εικοσιτετράωρο. Θέλω να κλείσω παραθέτοντας μία από τις προσωπικές μου εμπειρίες που εμφιατικά καταδεικνύει την άδολη διάθεσή της για προσφορά. Συνέβη τον Ιούλιο του 1970. Την τραγική εικόνα της οικογένειάς μου που είχε προκύψει από τη χρόνια οικονομική δυσπραγία, τα μεγάλα προβλήματα από την ασθένεια του αδελφού μου ο οποίος για πολλά χρόνια «ζούσε» στους θαλάμους του Ιπποκράτειου και το βαρύ εγκεφαλικό επεισόδιο του πατέρα μου, ήρθε να συμπληρώσει τη χρονιά εκείνη και ενώ ήδη υπη-

ρετούσα τη θητεία μου, ένα καινούργιο πλήγμα. Η μητέρα μου, μοναδικό πρόσωπο ικανό να προσφέρει το ελάχιστο, ένα απόγευμα πέφτει θύμα ατυχήματος. Αργά το βράδυ, μόλις πληροφορήθηκαν το περι-

στατικό, ο Τ. Γιαννιτσιώτης μαζί με την Τ. Μανδαλάκη σε ένα ταξίδι αστραπή με το θρυλικό Citroën 2Cv, τη μετέφεραν σε νοσοκομείο της Αθήνας.

Αυτό εννοούσα όταν έγραφα πιο πάνω

πως αρκεί ένα βλέμμα πάνω τους ώστε η πορεία σου να χαράσσεται όμοια, προς έναν ανώτερο σκοπό. Αυτή είναι η μεγαλύτερη προσφορά αυτών των ανθρώπων όπως της Τ. Μανδαλάκη.

Για τη γιατρό μας...

Του Παναγιώτη Καρκάνη

Η πολυαγαπημένη μας γιατρός, μητέρα, προσάτης αθλήτρια και φίλη έφυγε από κοντά μας και πέρασε στην Ιστορία. Το έργο της τεράστιο, το όνομά της πασίγνωστο εδώ αθλήτρια και στο εξωτερικό. Αγαπούσε την επιστήμη της δουλεύοντας σκληρά πολλές ώρες, έχοντας παράλληλα πολλή αγάπη για τον άνθρωπο, συνδυάζοντας τα δύο αυτά χαρακτηριστικά με μοναδικό τρόπο.

Τη θυμάμαι, όταν μικρό παιδί βρέθηκα στο

Λαϊκό για πρώτη φορά, με τα ολόλευκα μαλλιά της, το χαμόγελο που είχε πάντα, την ήρεμη φωνή και το φιλικό χτύπημα στην πλάτη που έδινε σε όλους μας τόσο κουράγιο. Είχα την τύχη να μάθω από την ίδια όλη την ιστορία της αιμορροφιλίας όταν με καλούσε σπίτι της για να την ενημερώσω για την πορεία του Συλλόγου, που ήταν η άλλη μεγάλη της αγάπη. Ακόμα και όταν είχε αποσυρθεί, ήθελε να προσφέρει. Τότε κα-

τάλαβα για πρώτη φορά πόσο δραστήρια και μαχητρια ήταν αθλήτρια και πόση αγάπη είχε για εμάς.

Τελειώνοντας, δεν μπορώ να φανταστώ πώς θα ήταν η ζωή μας χωρίς τη γιατρό μας, Τιτίκα Μανδαλάκη.

Της χρωστάμε όλοι πολλά, ακόμα και τη ζωή μας. Όμως το πιο σημαντικό είναι ότι μας έμαθε πώς να διεκδικούμε και πώς να επιβιώνουμε.

Τίμησε το ιατρικό λειτούργημα όσο λίγοι

Του Γιώργου Πατούλη

Ο θάνατος της Τιτίκας Μανδαλάκη-Γιαννιτσιώτη αποτελεί μία πολύ μεγάλη απώλεια για τον επιστημονικό κόσμο.

Υπήρξε μία πολυσιδηρή προσωπικότητα η οποία υπηρέτησε το ιατρικό λειτούργημα με πάθος, συνέπεια και αφοσίωση αθλήτρια και ένα σπάνιο κράμα άρτιου επιστήμονα και ανιδιοτελούς ανθρώπου, που είχε ως πυξίδα ζωής, μόνο την προσφορά στο κοινωνικό σύνολο. Το εκπαιδευτικό και ερευνητικό της έργο αθλήτισσα αναγνωρίστηκε διεθνώς, κάνοντας τη χώρα μας περήφανη. Η προσφορά της

στους τομείς της αιμοδοσίας και της αιμορροφιλίας, μέσα και από τα καθήκοντά της στην Ελληνική Αιματολογική Εταιρεία της οποίας υπήρξε ιδρυτικό μέλος και διετέλεσε και Πρόεδρος, είναι η πολύτιμη παρακαταθήκη που αφήνει στις νεότερες γενιές. Εκτός όμως από την επιστημονική της επάρκεια και αριτιότητα, θα θυμόμαστε την Τιτίκα Μανδαλάκη για την **ακόρεστη «δίψα» της να προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο, τιμώντας το ιατρικό λειτούργημα όσο λίγοι.**

Ως ιατρός, θέλω να εκφράσω τον απεριό-

ριστο σεβασμό μου στο έργο και την προσωπικότητά της. **Η πορεία και ο βίος της αποτελούν πρότυπο για όλους μας.**

Ειδικά αυτή την περίοδο που η παγκόσμια κοινότητα δίνει αγώνα για να κερδίσει την πανδημία και προσπαθεί να επουλώσει τα τραύματά της, η σημασία του ιατρικού λειτούργηματος αναδείχθηκε όσο ποτέ.

Η Τιτίκα Μανδαλάκη το υπηρέτησε άξια γι' αυτό και δεν θα ξεχαστεί ποτέ.

Η θλίψη όλων μας είναι μεγάλη. Είμαστε φτωχότεροι.

LIBERATE
LIFE

LIBERATE LIFE

Το όραμα της Sobi

για μία ζωή πέρα
από την αιμορροφιλία

March 2020, PP-7977

Sobi is a trademark of Swedish Orphan Biovitrum AB (publ)
© 2019 Swedish Orphan Biovitrum AB (publ) – All rights reserved
Sobi: Ερμού 56, Αθήνα 105 63, T: +30 213 099 4031, info.greece@sobi.com
www.sobigreece.gr

Με την ευγενική δωρεά της

 sobi
rare strength